

IX. IZVESTJE

KNEZOŠKOFIJSKE PRIVATNE GIMNAZIJE

V ZAVODU SV. STANISLAVA V ŠT. VIDU
NAD LJUBLJANO

O ŠOLSLEM LETU 1913/1914.

IZDALO RAVNATELJSTVO.

Vsebina:

1. **Začetna poglavja iz slov. srednješolske slovnice.** Spisal profesor dr. A. Breznik.
2. **Šolska poročila.** Sestavil ravnatelj.

ŠT. VID NAD LJUBLJANO, 1914.

ZALOŽILO VODSTVO ZAVODA SV. STANISLAVA.

TISKALA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI.

IX. IZVESTJE

KNEZOŠKOFIJSKE PRIVATNE GIMNAZIJE

V ZAVODU SV. STANISLAVA V ŠT. VIDU
NAD LJUBLJANO

O ŠOLSKEM LETU 1913/1914.

IZDALO RAVNATELJSTVO.

Vsebina:

1. **Začetna poglavja iz slov. srednješolske slovnice.** Spisal profesor dr. A. Breznik.
2. **Šolska poročila.** Sestavil ravnatelj.

ŠT. VID NAD LJUBLJANO, 1914.

ZALOŽILO VODSTVO ZAVODA SV. STANISLAVA.

TISKALA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI.

Začetna poglavja iz slovenske srednješolske slovnice.

Spisal dr. Anton Breznik.

Ker ima glasoslovje izmed vseh slovničnih delov največ spornih vprašanj, izročam ta poglavja javnosti, da izreče o njih svojo sodbo, preden se slovnica natisne. Razdelitev po odstavkih in paragrafih je tu opuščena. Odstavki z znamenjem ** se bodo v slovnici drobno tiskali.

* * *

Glasoslovje.

Slovnica deli človeški govor v posamezne enote: v stavke, besede, zloge in glasove. V živem govoru ti deli niso samostojni, temveč so med seboj združeni v organsko celoto.

1. Glasovi in črkopis.

Najmanjši deli našega govora so glasovi. Glasove delimo v samoglasnike in soglasnike.

Samoglasniki so dolgi ali kratki, poudarjeni (naglašeni) ali nepoudarjeni (nenaglašeni).

Dolgi so samoglasniki navadno le v poudarjenih zlogih. Poudarek (naglas) pa more biti ali na prvi, ali na drugi polovici dolžine. Ako poudarimo prvo polovico, se poudarek imenuje potisnjen (fallend), n. pr.: grád, práh, dělam, míslim. Ako poudarimo drugo polovico, se poudarek imenuje potegnjen (steigend), n. pr.: králj, dělo, mísliti.

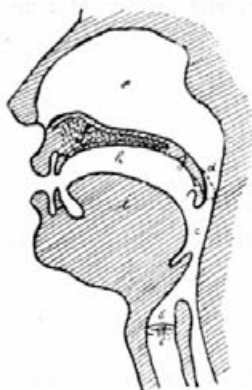
Izreka književne slovenščine obsega sledeče samoglasnike: **i**, dva ozka **e** (e, e), široki **e**, polglasnik (ɤ), **a**, široki **o**, dva ozka **o** (o, o) in **u**. Poleg teh nam rabijo kot samoglasniki tudi **l**, **lj**, **m**, **n**, **nj**, **r**.

Navadna pisava rabi posebne črke le za **a**, **i**, **u**. Različne **e** in **o** izraža s skupnima črkama **e** in **o**, včasih rabijo v to posebna naglasna znamenja (´, ˘). Polglasnik se piše navadno z **e** ali **a**.

Glasove proizvajajo naši govorilni organi: grlo ali grgavec (Kehlkopf) ter ustna in nosna votlina. Glas nastane, ako potrese zračni tok, ki ga dahnemo iz pljuč, glasotvornice (Stimmbänder).

Če se glasotvornice napno in se raza glasilka (Stimmritze) zóži ter gre zračni tok brez ovire skozi ustno votlino, nastajajo **samoglasniki**.

Različni samoglasniki so odvisni od raznih oblik, ki jih imajo pri izrekovanju predvsem jezik, ustnice in spodnja čeljust. Jezik se more pri izrekovanju na več mestih približevati nebu; mesto, pri katerem se jezik k nebu približa, se imenuje izrekovalno mesto (Artikulationsstelle). Bliža pa se jezik ali z odsprednjim delom k trdemu nebu (palātum durum), ali z odzadnjim delom k mehkeemu nebu (velum, palātum molle). Pri tem pa more imeti dotični del jezika različno lego: ako jezik zelo visoko dvignemo proti nebu, ima visoko lego, ako ga nekoliko manj približamo k nebu, ima srednjo lego, če ga približamo k nebu še manj, tako da se jezik skoro nič ne dvigne, ima nizko lego.

Govorilni organi v prerezu.

a raza glasilka (Stimmritze); *b*, *b'* glasolvornice (Stimmbänder); *c* golt; *e* nosna votlina; *f* trdo nebo; *g* mehko nebo (velum) z jezičkom (pri *d* zapira velum zračnemu toku vhod v nosno votlino); *h* ustna votlina; *i* jezik.

Poleg jezika nam rabijo ustnice, ki jih pri izrekovanju nekaterih samoglasnikov raztegnemo, pri izrekovanju drugih pa zaokrožimo. Če se jezik višje dvigne (manjša ustna odprtina!), se ustnice bolj zaokrožijo; če pa se jezik nižje dvigne (večja ustna odprtina!), se ustnice manj zaokrožijo. V zvezi z dviganjem jezika je tudi dviganje in povešanje spodnje čeljusti.

Če se dvigne sprednji del jezika zelo visoko proti sredi trdega neba (visoka lega), nastane samoglasnik **i** (t. j. ozki ali čisti **i**); če se sprednji del jezika nekoliko manj dvigne proti trdemu nebu (srednja lega), dobimo ozki **e**; kadar se sprednji del jezika še manj približa k trdemu nebu (nizka lega), nastane široki **e**.

I in razni **e** se imenujejo navadno nebni ali palatalni (palātum!) samoglasniki.

** Med **i** in raznimi **e** je še mnogo vmesnih glasov, ki so odvisni od tega, ali se sprednji del jezika bolj ali manj približa trdemu nebu. Čim bolj se pri izrekovanju samoglasnika **i** jezik v sprednjem delu oddaljuje od trdega neba, tem bolj je **i** zamolkel (= široki **i**) in prehaja v ozki **e**. Enako prehaja ozki **e** v široki **e** in ta v **a**, če se jezik še bolj približuje nizki legi. V različnih narečjih imamo razne take **i** in **e**.

Ako se srednji del jezika le malo dvigne proti nebu (nizka lega) in so usta široko odprta, nastane **a**. Jezik je tedaj bliže trdemu kakor mehkeemu nebu.

Dvigneš li nekoliko odzadnji del jezika (nizka lega) proti mehkeemu nebu in hkrati zaokrožiš ustnice, nastane široki **o**; če se odzadnji del jezika še nekoliko bolj približa mehkeemu nebu (srednja lega) in zaokrožiš ustnice, slišimo ozki **o**; kadar pa se zadnji del jezika zelo visoko dvigne, tako da je blizu mehkega neba (visoka lega) in zaokrožiš ustnice, govorimo **u** (= ozki ali čisti **u**).

A, razni **o** in **u** se imenujejo navadno goltni (guturalni) ali velarni (velum!) samoglasniki.

** Pri izrekovanju samoglasnika **a** je jezik najbolj oddaljen od neba. Čim bolj se bliža (z odzadnjim delom) mehkeemu nebu, tem bolj prehaja **a** v široki **o** in ta v ozki **o**; ako je jezik že blizu najvišje lege, je **u** zamolkel (= široki **u**). Vsled tega more biti med **a** in **u** mnogo vmesnih glasov, ki so odvisni od tega, ali je njihovo izrekovalno mesto bolj ali manj oddaljeno od (mehkega) neba. Odtod so razni **a**, **o**, **u** v raznih narečjih.

Ako se jezik približa k trdemu in mehkeemu nebu hkrati in s srednjim delom le nekoliko višje leži (srednja lega) kakor pri **a**, nastane polglasnik (ʔ).

** Ako gre zračni tok hkrati tudi skozi nosno votlino, nastajajo nosni samoglasniki, ki so bili nekdanj znani vsem Slovencem, sedaj pa se govore še v vzhodnem delu Koroškega.

Če pa se glasotvornice ne napnó in se torej raza glasilka ne zóži ter gre zračni tok skozi priprta ali zaprta usta, nastajajo **soglasniki**.

Po različnosti tega ustnega pripora ali zapora imamo različne soglasnike. Soglasnike delimo v štiri razrede: 1. v prepisnike (Reibelaute, spirante), 2. zapornike (VerschluBlaute), 3. nosnike in 4. jezičnike.

1. **Prepisniki** nastajajo, ako so usta nalahko priprta, da zračni tok ta pripor preprihava. Ako se naredi pripor s tem, da se spodnja ustnica pritisne na gorenje zobe, dobimo **f** in tisti **v**, ki se govori navadno pred samoglasniki (= ustničnozobni **v**). Ako delajo pripor gorenji in dolnji zobje ter jezik, dobimo **s** in **š**, **z** in **ž**; prva dva se govorita, ako je jezik uprt v spodnje zobe in gorenjo čeljust; druga dva pa, ako je nekoliko nazaj potegnjen ter se, sicer nizko leže, s sprednjim delom bliža gorenji čeljusti. Ako se naredi pripor z zadnjim delom jezika v sredi mehkega neba, dobimo glas **h**.

Prepisnika moreta biti tudi **j** in tisti **v**, ki se govori pred soglasniki in na koncu zlogov. Ta **v** nastane, ako se prisloni zdolenja ustnica na zgorenjo (= dvo ustnični ali bilabialni **v**); **j** dobimo, ako se približa sprednji del jezika trdemu nebu.

2. **Zaporniki** nastajajo, ako se usta trdno zapro in hipno odpro, ko gre zračni tok skozi popolni zapor. Zapor se dela blizu na tistih mestih, kakor pri prepisnikih. Ako se dela zapor z obema ustnicama, izgovorimo **p** in **b**; ako se dela zapor z zobmi in jezikom, dobimo **d** in **t**; ako dela zapor zadnji del jezika v sredi mehkega neba, izgovorimo **g** in **k**.

3. **Nosniki** nastajajo, ko gre zveneči zračni tok tudi skozi nosno votlino. Ako se dela zapor z ustnicama, dobimo **m**; ako se dela

z jezikom in zobmi, dobimo trdi **n**; ako z jezikom in trdim nebom, topljeni ali mehki **nj**; ako dela zapor zadnji del jezika v sredi mehkega neba, govorimo goltni **n**, ki ga imamo pred **k** in **g**: danka, zanka, angel, cingljati itd.

4. Jezičniki so **r** in razni **l**, t. j. srednji, topljeni in trdi **l**. Glas **r** govorimo, ako se jezik trese, ko gre zračni tok skozi ustno votlino. Če trepeče sprednji konec jezika, ki je prislonjen na gorenjo čeljust, zadnji del pa se mehkeму nebu bliža, govorimo navadni **r**.

Srednji **l** nastane, ako se sprednji del jezika pritisne na notranjo stran gorenje čeljusti (na rob neba, kjer se zobje začno).

Topljeni (palatalni) **lj** (**l'**) nastane, ako se sprednji del jezika na gorenje trdo nebo vzdigne, srednji del pa vzbóči, t. j. proti nebu upogne.

Trdi (velarni) **l** (**l**) nastane, ako se zadnji del jezika dvigne proti mehkeму nebu, sprednji del pa se nizko na dno ust položi. Ta **l** je temen glas, ki se bliža glasu **u** in se pogosto tudi vanj spreminja.

Nosniki in jezičniki so v sredi med samoglasniki in soglasniki; kadar tvorijo zlog, nam rabijo kot samoglasniki, kadar ga ne tvorijo, so soglasniki.

Ako se izrekajo prepisniki in zaporniki samo s šumom, ki nastaja tedaj, ko gre zračni tok skozi pripor ali zapor, se imenujejo **nemi** (stimmlos); ti so: **f, s, š, h, p, t, k**; ako se sliši poleg šuma tudi glas, ki nastaja v grgavcu (grlu), se imenujejo **zveneči** (stimmhaft); ti so: **v, z, ž, (j), b, d, g**. Zveneči so tudi nosniki in jezičniki.

Ako se zlijeta zapornik in prepisnik, katera sta si po izrekovalnem mestu enaka, nastane afrikata: **c = t + s**; **č = t + š**. Pred zvenečim soglasnikom je v izreki **c = dz**, **č = dž**, kar pa se v pisavi ne izraža posebej.

Po mestu, na katerem se napravlja pripor ali zapor, t. j. kjer se soglasniki izrekujejo, delimo soglasnike v ustnične, zobne, nebne in goltne.

Ustničniki (labialni) so 1. dvoustnični (bilabialni): **b, p, m** in tisti **v**, ki se govori na koncu zlogov in pred soglasniki, 2. ustnično-zobni (labiodentalni): **f** in tisti **v**, ki se govori pred samoglasniki.

Zobniki (dentali), ki so trdi, so: **r, l, n, z, s, ž, š, d, t**.

Nebniki (palatali) so: mehki nebni prepisnik **j**, ki se govori le pred samoglasniki, ter topljena **lj** in **nj** (ter **tj**).

Goltniki (gaturali) so: trdi **l, n** (pred **k** in **g**), **g, k, h**.

Glasove **z, s, c** imenujemo tudi sikavce ali sičnike, **ž, š, č** šumevce; razne **r** in **l** imenujemo tudi plavne (liquidae).

V navadni pisavi se izražajo soglasniki večinoma z lastnimi znamenji; le razni **v** imajo skupno črko (**v**), kakor tudi razni **j, c** in **č**. Netočno se izražajo tudi razni **n, l** itd.

Naš črkopis ne izraža torej vseh samoglasnikov in soglasnikov, katere obsega izreka pismenega jezika. Nepopoln je naš črkopis nekaj zato, ker latinica, po kateri je prirejen, nima toliko posebnih črk, kolikor je slovenskih glasov; nekaj pa je vzrok to, da se v času, ko se je pisava utrjevala, ni oziralo na vse glasove.

Latinska abeceda je rabila že našim prvim pisateljem. Ker jo je Bohorič prvi učil v slovnici (l. 1584.), se je imenovala bohoričica. Po l. 1830. je začel širiti po Hrvaškem Ljudevit Gaj latinico, pomnoženo s češkimi znamenji. Po njem se ta črkopis imenuje gajica, katero so sprejeli med leti 1839—1846 tudi Slovenci. Naš črkopis obsega sledeče črke: a, b, c..., ki se natančneje določuje z nekaterimi znamenji: $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{a}}$.

Pregled soglasnikov.

		Prepišniki		Zaporniki		Nosniki (zve-neči)	Jezičniki (zve-neči)	Afrikate	
		zve-neči	nemi	zve-neči	nemi			(zve-neča)	(ne-ma)
Ustničniki	dvoustnični	v na koncu zlogov	—	b	p	m	—	—	—
	ustnično-zobni	v	f	—	—	—	—	—	—
Zobniki	trdi glasovi	z, ž	s, š	d	t	n	r, l	(dz, dž)	c, č
Nebniki	topljeni glasovi	j pred samogl.	—	—	(tj)	nj	lj	—	—
Gołtniki		—	h	g	k	n pred k in g	ł (trdi l)	—	—

2. Raba samoglasnikov v pisavi in izreki.

i.

Glas **i** se izreka povsod, kjer ga pišemo. Razlika pa je v izreki med dolgopoudarjenim in kratkopoudarjenim ali nepoudarjenim **i**. Dolgopoudarjeni **i** ima čist, poln glas (= ozki **i**!), n. pr. kita, mîr, sîn, vile, žila itd. Kratkopoudarjeni ali nepoudarjeni **i** se ne izreka s polnim glasom, temveč malce zamolklo (= široki **i**). Jezik se dvigne nekoliko manj visoko proti trdemu nebu, kakor pri dolgopoudarjenem **i**. Kratkopoudarjen je **i** n. pr.: nit, ptič, sit; velelniki: spi, žgi, tki. Nepoudarjen je **i** n. pr.: bábica, jágodica, žábica, prósîm, nûdim itd. Poln glas ima nepoudarjeni **i** le na začetku besed, n. pr. iměti, imě itd. in pred zlogi z dolgim **a**, n. pr. dišáva, pišanje, zidár, igráti itd.

** Kratkopoudarjeni ali nepoudarjeni **i** je po kakovosti pravi **i**, zato se mora v izreki ločiti od polglasnika (ɪ); glas **i** v primerih kakor nit, ptič, sit, spi (velelnik) itd. ne sme biti enak polglasniku, kakor ga govorimo v zgledih kakor pès, kès, sèn itd. Nepoudarjeni **i** se v izreki ne sme izpuščati; ne govori torej: smo misl'li, pros'mo, žáb'ca itd. Ohraniti se mora tudi pred **w** (f): mislil, nosil, govoril itd. se mora govoriti: misliw poleg mislil, nosiw poleg nosil, govoriw poleg govoril, ne mislu, nosu itd.

Večina našega naroda kratkega in nepoudarjenega **i** že od 16. stoletja ne izraža popolnoma čisto. V mnogih narečjih se je skrajšal do polglasnika ali pa je celo onemel. Vsled tega se v narodni govorici večinoma ne loči od polglasnika in od nepoudarjenega **u**.

Posledice take izreke so se pokazale tudi v pisavi. V mnogih primerih se **i** izpušča, n. pr. oljka, Oljska gora, rajnca mati, rajnce matere, majhna, majhno (od majhen), spominek, spominka, malce, pirhast, zaljši, zaljšati, zgolj, zategadelj, marveč, vsak itd.¹ V nekaterih primerih se piše **i** namesto polglasnika ali nam. **u**; nam. polglasnika: v množ. rod. živalic, stvaric, lučic; pri pridevnikih lunin, puškin, soseskin, šivankin, strankin; v ednin. orodniku z mislijo, z boleznijo, z molitvijo, s pesnijo; dalje: dihur poleg pravilne oblike dehor itd.; namesto **u**: najin, a, o; vajin, a, o; njijin, a, o.² Včasih stoji na nepravem mestu. n. pr. v množ. rod. srednj. sam.: narečij, kopij, poglavij itd.; marsikaj, marsikdo, marsikateri itd.³

V nekaterih primerih pisava sama še omahuje, zato se sme **i** izpuščati ali pa pisati: starši poleg prvotnejše oblike stariši; stopnja in stopinja Stufe; snoči, snočnji in sinoči, sinočnji; primerj. stop.: milši, starši poleg miliši, stariši itd. (iz milejši, starejši); mnog in mnogi, stran in strani (adv.); pireh, pirha in pirihi, piriha poleg piruh, piruha; v končnicah: nedrje in nedrije; oglje (ogelje) in oglije; ladja in ladija, ladjin pa ladijski; pri neločljivem predlogu **iz** in **z**, **s**: izprehod in sprehod; izkušnja, poizkušnja, preizkušnja in skušnja, poskušnja, preskušnja; zvem in izvem; zlepa in izlepa, spočetka in iz početka itd.

V več primerih omahuje pisava med **i** in **u**: sirov in surov; pirihi in piruh; varih in varuh; varihinja in varuhinja; pestinja poleg prvotnejšega pestunja.

¹ Nekdaj se je glasilo: oljka, Oljska gora, rajnica mati, majhina, majhino, spominik (iz spominnik), malice, pirihiast, zališi (iz zalejši), zališati, zgoli (prvotno: iz goli, od samostalnika gol, goli), za tega deli (déli), mariveč, vsaki.

² Namesto: živalec, stvarac, lučec; lunen, pušken, (puščen) itd.; z miseljo, z bolezenjo itd.; dalje: najun, a, o; vajun, a, o; njijun, a, o.

³ Namesto narečji, kopji, poglavji itd.; mariskaj, mariskdo.

Toda pomni, da se mora pisati **i**: dediščina; doli, gori (ne dol, gor!) v pomenu 1. unten, oben¹ in 2. hinunter, hinauf;² kladivo; kmetiški (ne kmečki!) ali kmetski; lisica; malin, malina, malinar, malinarica; malinica (ne malnica!); malica, malicati; moči: ni moči storiti; kolikor moči; očim, očima; okoli; paličica; pralica; sinica (ne senica!). Ženska imena na -ika: Cilika, Malika, Micika, Nanika, Rezika, Zalika itd. Pridevniki -in: materin jezik, materina solza; sestrin mož. Samostalniki, ki so bili prvotno pridevniki: duhovni (duhovnik), modri, popotni, pravični, sužnji, tuji (ein Fremdling); dalje: vesoljni (svet, potop); neki, sleherni, čiherni, vsak(a)teri itd.

e.

Pisava izraža s črko **e** sledeče glasove: 1. pravi **e**, ki more biti a) ozki **e**; b) ozki **e** in c) široki **e**; 2. polglasnik, ki je po izvoru in izreki docela različen od **e**.

1. Glas **e** je po izreki trojen: a) **Ozki e**, ki se ozko (ponekod skoraj s slabim **i**) začinja: v^ěžem, m^ěd, l^ěd, r^ěsa, r^ěd, p^ět, sr^ěča, l^ěča, z^ěbsti, des^ět, j^ětra, zač^ěti, nap^ěti, kl^ěti, vz^ěti, m^ěti — manem; ž^ěti — žanjem, (o)ž^ěti — žmem.

V olikanem govoru se ta **e** izreka ozko, brez **i** v začetku.

** Ozki **e** je nastal: 1. iz starega prvotnega **e**, n. pr. šest, prim. nem. **sech**s, lat. **sex**, gršk. ἕξ; sedem, lat. **septem**, gr. ἑπτά; 2. iz starejšega nosnega **ě**, staroslov. **e** (A), n. pr. pet, prim. gr. πέντε; jetra, grš. *ěvtega*. Ostanke starejšega **eⁿ** (nastal iz **en**, **em**; **n**, **m** pred soglasn.) imamo v besedah: brencelj poleg brecelj, brencati, zvenčati poleg zvečati, žvenk, toda zvok, žvenketati; na Štajerskem se govori še mesenc, mesenca, na Goriškem: venči (= večji). Pri končnicah -**ěti** se dá prvotni **n** (ali **m**) spoznati iz sedanjiške oblike: zap^ěti (iz zap^enti!): zapⁿ-em; zač^ěti: začⁿ-em; ž^ěti: žⁿ-jem, ženjica, žnjica; m^ěti: man-em; ož^ěti: ož^m-em.

V junski dolini na Koroškem se govori ta **e** še danes nosniški: **ě**, **ã**.

V Pletersnikovem slovensko-nemškem slovarju se piše ta ozki **e** s ključico spodaj (e), n. pr. š^est, s^edem, j^etra itd.

b) **Ozki e**, ki se ozko (ponekod skoraj s slabim **i**) zvršuje: d^el, d^elo, d^ed, d^eda, hl^ebec, j^ed, j^esti, l^es, m^esto, l^eto, l^ep, l^epa, l^epo, st^ena, tr^eba itd.

V olikanem govoru se **e** izreka ozko, brez **i** za **e**, tako da se od ozkega **e** navadno n^e loči.

Do Kopitarjevih časov (njegova slovnica, ki je to pisavo povzročila, je izšla 1808) se je pisal ta **e** navadno z **ej** (svejt, lejt, snejg itd.), kakor so pisali po svoji govorici stari dolenski in notranjski pisatelji.

¹ Nastalo iz dol^e, gor^e.

² Nastalo iz dol^u, gor^u.

V Pleteršnikovem slovarju se piše ta **e** s piko od spodaj (e), n. pr. děl, dělo itd.

** Kratki in nepoudarjeni e se v nekaterih narečjih že od 16. stoletja govori ali kot čisti **i** ali pa zamolklo kakor kratki in nepoudarjeni **i** in **u**, mnogokrat je celo onemel. Taka izreka je vplivala tudi na pisavo. Nam. prvotnega e (ě) pišemo n. pr. na koncu besed: davi, jutri, doli, gori itd. v mnogih narečjih je tu **e** še ohranjen. Dalje se nahaja: zlodí (Prešeren v Gazelah: z l o d i); pomniti (iz pomneti); prim. še zaljši iz zaljši itd. V olikanem govoru se izreka ta e čisto!

Posebej pomni, da se piše **e**: nadejati se (ne: nadjati se!) nadejem se in nadejam se; zlodej, zlodeja; treska; dreviti (se) itd.

Ozka e in e se v navadni pisavi včasih izražata z ostrivcem nad e (ě), n. pr. svět, světa, světník (ne světník!) Rat; védel je (vedeti!), jé (jesti!), ob péti maši (gesungene Messe (Iv. Cankar) itd.

c) **Široki e**: mětla, sětstra, tětta, žéna, omélo, čélo, sélo, bédro, nésem, néseš, nésti, nésla, néšlo, žénem, védem itd.

V pisavi se široki e izraža semtertja s strešico ^ nad e: pēta (Ferše), jēdro, rēklo (Spruch), vēlo, vēdla, vēdlo (od védem), nēsi, žēlo (Stachel), žēni itd.

V Pleteršnikovem slovarju se piše brez kakega znamenja spodaj, torej: mětla, sětstra, tětta, žéna itd.

** Široki **e** je nastal iz kratkega e, ki prvotno ni bil poudarjen; poudarek je bil prvotno na zadnjem zlogu, odkoder je prestopil na zlog z e, n. pr. prvotno ženà, sestrà, mettà, čelò, selò, nesèm, nesèš, neslà, neslò itd. (kar se govori še dandanes na Goriškem in v zapadni Koroški); odtod je kratki naglas prestopil v isti kolikosti na predzadnji zlog: žéna, sětstra, mětla, čélo, sélo, nèssem, nèsseš, nèssla, nèslo itd. (kar se govori še po nekaterih krajih Goriškega in sosednje Kranjske); pozneje se je kratki naglas podaljšal, vsled česar je postal **e** širok.

Pred **r** se **e** govori v več narečjih ko **i**, zato se v pisavi oba glasova večkrat mešata. Pomni, da se piše: zmeraj, zmerom; sêrec, sêrast konj (Schimmel), sêr (Lämmergeier).

Dalje pomni posamezne besede: mezinec (toda macesen!); vereja (ne vareja!); (v končnicah) meseca, kamena itd.

2. Črka **e** nam rabi mnogokrat tudi za polglasnik (ɐ).

Polglasnik (ɐ).¹

Slovenščina za polglasnik nima posebne črke, zato ga pišemo s črkami sorodnih samoglasnikov (e, a). V mnogo besedah se piše vsled naslombe na sorodna debela tudi z drugimi črkami (u, o, i).

¹ V tej knjigi ga pišemo s postrani ležečim **e** (e).

Polglasnik se piše z **e** 1. v končniških delih *a*) pri končnicah *-ec*: edninski imenovalnik moškega spola: hlapec (rod. hlapca); množinski rodilnik *a-jev. skl. ovec* (im. ovce); *-ek*: torek (torka), tresek (treske); pridevniki: gladek (gladka, gladko); *el*: kotel — kotla, misel — misli, rekel — rekla — reklo, topel — toplá — toplo, osel — osle (gen. pl.); *em*: kosem — kosma, pasma — pasem, (gen. pl.); pesem — pesmi; *-en*: oven — ovna, ljubezen — ljubezni, truden — trudna — trudno; tovaren — tovarne (gen. pl.); *-er*: gaber — gabra, isker — iskre (gen. pl.), bister — bistra; *-et*: hrbet — hrbta; *-ev*: cerkev — cerkve, ponev — ponve, breskev — breskve.

V večini narečij je sedaj polglasnik v končnicah onemel (zlasti za *v, j, r, l, m, n*), kar je vplivalo tudi na pisavo nekaterih končnic, n. pr. edn. imen. mošk. zajtrk poleg zajutrek — zajutrka, vetrc poleg pravilnejšega vetrec — vetra, gabrc poleg pravilnejšega gabrec, gabrca itd.; množ. rod. *a-jev. skl.*: kavk, dvojk, zbirk, številk, znamk, znank,

b) v izvedenkah iz samostalnikov s končnicami *-el — la — lo* (*-elj — lja — lje*), *-em — ma — mo*, *-en — na — no* (*-enj — nja — nje*) *-ev — va — vo*, za soglasniki (t. j. pri zlogotvornem *l* (*lj*), *m, n, v*.

-el — la — lo: posel — poselski — poselstvo; misel — miseln — miselnost.

osla: oselnik, metla: meteln ročaj.

steblo: stebelce, stebelski, stebeln, stebelnat; maslo: maselnik, maselnina.

-elj — lja — lje: krempelj, krempeljce.

zemlja: zemeljna sol, zemeljski.

grablje: grabeljnik.

-em — ma — mo: pesem — pesemca — pesemski

pasma: pasemski.

pisma: pisemski, pisemstvo, pisemce, povesmo — povesemce.

-en — na — no: ljubezen: ljubezenski, bistven — bistvena, znanstven itd.

-no: okno: okence, okenski; vlakno, vlakence itd.

-enj: semenj: semenjski.

-nje

-ev: britev: britevca, molitev: molitevna žena, molitevška knjiga.

-vo bistvo: bistven, bistvena (nam. prav. bistvena).

** Polglasnik se vtika: konjenik, konjenica, konjenišvo itd., kar se piše poleg kónjik, konjica, konjištvo (nastalo iz konjnik, konjnica, konjništvo).

2. v korenskih delih: samostalniki bedenj, bednja, bet — beta, betica poleg butica, bezeg, bezga, bezgovec; čeber, čebriča, dehôr, deska, dež — dežja in deža — deževati, dežnik; kebel — bla — keblica, kes — kesa — kesen (kesan) kesati se, zakesniti se; megla,

menec — menca — mēncati, menih — meniha, mezda — mezden — mezdna, dno, mezeg — mezga; nečkê, peček — pečkà; pekel — pekla, pes — psa, semenj, skedenj; sel — slà, sen — snà, senci, sencev, ses, šesec, sesati; steza, steber, stebrski, šev — šva, steklo, tekma, tekmeč, tekmovati, tema, temnica, ženjec, ženjca, ženjica poleg ženec — ž(e)nica. Pridevniki: medel, medla, medlo — medlica — medlèti; tešč; tešča; ves, vsa. Zaimki, predlogi itd.; kedaj (prim. ne-kdaj), kedo navadno kdo; tedaj, sedaj poleg zdaj, preden; se kot ločljiv in neločljiv predlog; se sestro, se znamenjem, se zdravjem, se žitom, se šilom (v pesmih poleg s . . .), sestaviti, sešteti, seznaniti se, sežgati, setkati, stekati, sesékati, segniti, semleti poleg zmleti, ter, ter.

Glagoli: cvetem, cvesti, šepniti, šepnem (= pošepetati); bedeti, bedim, bdím, dehteti, skeleti poleg skleti, šep(e)tati, šepetalec, mečkati, ščebetati, ščeg(e)tati, šegetati, šegetam, šegače, žgače, žgačkà, lesketati, cep(e)táti, megetáti, tekati, tkati, tekem, tkem, sem (= jaz sem).

** Polglasnik se v govoru ne sme izpuščati, tedaj ne: tma (razen v pesmi) mnih itd., enako se govori v končnici: koz₁w in koz₁l; rek₁w in rek₁l; nes₁w in nes₁l (ne kozu, reku, nesu) itd.

2. Ako dobi polglasnik dolg naglas, se spremeni v **a**: pes — pásjí, semenj — semánjī, Trst (iz Tr₁rž₁st): tržáški, Tržaščan poleg Tržačan, Črnomelj: črnomálski, tenek: tánjši, tánjšati, natánko, kesen — kásni (določena oblika), prekasen, kašnje prisl. poleg kesneje itd.

Mnoge besede imajo v nekaterih oblikah prvotni polglasnik, v drugih vsled dolgega naglasa **a**; vsled tega sta se začela e in a v pisavi zamenjavati. Pri glagolih je prešel **a** iz nedoločniškega debela v sedanjiško deblo: dáhnem, dáhneš, dáhne . . . dáhnejo, dáhnjen: dahni, dahni, dahni, dahnite, dahnil, -ila, -ilo poleg prvotnejšega dehniti, dehni, dehnita, dehnite, dehnil, -ila, -ilo. Enako ganiti in geniti, toda gánem, gánjen; (od)-makniti, -mekniti, odmáknem, odmaknjen, pahni, pehniti, páhnem; sahniti, sehniti (vsèhlo cvetje), vsáhnem; -tahniti, -tehniti, táknem; spotahniti, spotekniti, spotáknem; lagati in legati, toda lážem.

Pridevniki: lahek, lehek, lehák, lahák, toda: na lahno, láhki (določena oblika), laže, lažje, laglje, lajši, lajšati; manj, menj — manjši; tenek, tenak; kesen — kesán itd.

V nekaterih besedah se za prvotni polglasnik piše in govori zdaj navadno samo **a**: laž, laži; čast, časti, častiti, čaščen (toda: Češčena Marija!); sani, sani (sánke); dan, daniti se, danica, današnji, danes; manjši, manj, zmanjševati, manjšina; maščevanje; vas, vaši, vasovati, po vaši; tast — tastû; sánje — sanjati se; mah, mahú; lan, lanu, lanen; sat, satu, satovje itd.; panjača; panj, panjû, zavreti: krop zavre namesto prvotnega zevreti (iz vz₁vréti).

Namesto prvotnega polglasnika se piše **a** še v sledečih besedah: **kadar**, **vendar**, **kateri** (v pesmih tudi **kteri**, prim. vsakeri poleg vsakateri).

3. Vsled naslombe na sedanjiško deblo se piše: pljuvati (iz plj_vvati), sed.: pljujem; kljuvati (iz klj_vvati), sed.: kljujem.

** Vsled naslombe na bližnje končnice se piše nam. polglasnika:

a) **a**: (ni)kogar (iz kog_vr, naslonjeno na: koga), (ni)česar (iz čes že), čigar (iz čig[a] že); b) **o**: kakor (nasl. na: kako, iz k -ak[o] že), nikakor (prim. [ni]kakrašen!), kolikor (prim. kolikršen!), blagor (blago, prim. blagrovati!), kamor (iz kam[o] že), kolikor (prim. kolikršen, vsakršen!), ko (nasl. na: ako, iz k_v[d_vr], ko bi (iz k_v bi); c) **u**: (ni)komur (po: komu, iz kom[u] že), (ni)čemur (po: čemu). Polglasnik je tudi pri -er: pri komer (iz **kom že**), s komer, pri čemer, s čimer (iz čem že).

Namesto polglasnika se piše **o**: lobanja (iz lebanja; bučela nam. bečela, dihur poleg pravilnega dehōr.

** V besedah, ki smo si jih izposodili v novejšem času od drugih Slovanov, se sme govoriti poleg polglasnika tudi čisti e: pester, péster in pester, prelésten in prelesten, prišedši in prišedši, steklo in steklo. Iz hrvaščine vzete besede imajo a za prvotni poglasnik: baš, batina; iz ruščine o: bodriti, **boder**, točka itd.

** V pristnih domačih besedah se polglasnik ne sme izrekati s čistim (ozkim ali širokim) e, kakor se govori na Štajerskem; govoriti se mora zamolkel nedoločen glas, kakor je v navadi pri vseh ostalih Slovencih. Štajerska izreka književno ni upravičena.

Za dolgo poudarjeni polglasnik (dân, mäh, gánem itd.) se v podjanski dolini na Koroškem in na Štajerskem govori é (ozki ali široki), kar so pisali starejši koroški in štajerski pisatelji tudi v knjigi: dén, denica, dveri, génem, lén (lan), meh (mah), meša, mešnik, pehnem, pesji, vsehnem, vtekem, prekesno itd.

a.

Glas **a** se izreka povsod, kjer ga pišemo: n. pr.: brát, bráta, brátec; rák, ráka, ráčji; sláma, slámnik; délal, vstál.

Posebej pomni, da se piše a: prašič, prasica, (toda: motika), macesen, pazder, pazderje, pazdernat.

** Pomniti je, da se mora izrekati **a** čisto. Napaka je torej, ako se izgovarja **a** tako, da se ustnice pri izreki tega glasu zaokrožijo (â) n. pr. máti, kakor je slišati semtertja po Goriškem, po zahodnem Koroškem in po nekaterih krajih na Štajerskem.

V večini narečij se kratki ali nepoudarjeni **a** pred končnim **v** (in **ř**) govori ko **o**, pred končnim **j** pa ko **e**. Ker se vsled tega v narodni govorici ne loči prvotni **ov** od prvotnega **av** in prvotni **ej**

od prvotnega **aj**, sta se končnici v nekaterih primerih tudi v pisavi pomešali, v drugih primerih pa se rabita obe.

a) Pisava omahuje med **av** in **ov**: pritlikav, pritlikavec in pritlikov, pritlikovec pa pritlikovka, pritlikovina, pritlikovje; delaven in deloven, (Arbeits-); muhalnik in muhovnik; skladalnica in skladovnica; Grintavec in Grintovec, toda navadno Golovec (hrib pri Ljubljani) itd.

Pomni pa, da se piše: kukavica, kukavec, nogavica, rokavica, kimavec, kimavnica, ščinkavec, ščinkavka itd.

V nekaterih primerih se je pomešala končnica **av** z **ov**; piše se le delavnik (Werktag), délavnica, delaven dan, delavne ure itd.,¹ vendar pa delovna večina, delovno vodstvo; stoprav poleg stoprv itd.²

Toda pomni, da se piše lastovica (ne lastavica!), lastovka, lastovičji itd.; múhovica, múhovka (die Grasmücke), múhovec.

b) Vsled enake dialektične izreke sta se pomešala v pisavi velelnika: daj, dajte (gib, gebet) in dej, dejte (lassen, wohlan!). Pomni, da se sme pisati: dej (z nedoločnikom), n. pr.: dej ga vzdigniti, dejmo narediti, dejte hišo popraviti itd.; poleg tega se sme rabiti tudi: daj, dajte v istem pomenu.

** V knjižni izreki se mora kratki ali nepoudarjeni **a** pred končnim **v** (in **ř**) in končnim **j** izgovarjati čisto, ne pa ko **o** oziroma **e**. Napačno je torej govoriti: zdròv, pròv, krèj, igrèj namesto zdráv, práv, kráj, igráj; ali vstòv, dèlov namesto vstáv, dèlav poleg vstal, delal.

o.

S črko **o** izraža pisava tri vrste o. Glas **o** je trojen: a) široki o: bósti, bódem, sópem, sópsti, sópla, sóplo; kósec, kózel, kónec, nórec, ókno, otròk, otróka, óven, kósa, rósa, kóza, voda, nóž — nóža itd.

Če se v navadni pisavi široki o posebej izraža, se rabi zanj znamenje [^] nad o: gospôda (da se loči od gospóda — den Herrn), pôla, pôle, pôl (gen. pl., Bogen), môra — der Alp (móra — er muß), bódem, bósti; velelniki: nôsi, hôdi, skôči, vôdi itd.

V Pleteršnikovem slovarju se piše brez znamenja spodaj, tedaj: bósti, bódem, sópsti, sópem itd.

** Široki **o** je nastal iz kratkega **o**, ki prvotno ni bil poudarjen; poudarek je bil prvotno na zadnjem zlogu, odkoder je prestopil na zlog z **o**, n. pr. prvotno bodèm, bosti, kosèc, koscà, oknò, kozà, nožà itd. (kar se govori še dandanes na Goriškem in zapadnem delu Koroškega); odtod je kratki naglas prestopil v isti kolikosti na predzadnji

¹ Jezikovno je tudi delovnik, delovnica (das Arbeitslokal, die Werkstätte), deloven dan, delovne ure itd. pravilno, dasi se ne piše več!

² Starejši pisatelji so pisali stoprov (nastalo iz stoprv, kakor lastno ime Premrov iz Premrl).

zlog; bõdem, bõsti, kòsec, kòsca, òkno, kòza itd. (kar se govori še po nekaterih krajih Goriškega in sosednje Kranjske; pozneje se je ta naglas podaljšal, vsled česar je postal **o** širok.

b) ozki **o**, ki se ozko (ponekod skoraj s slabim u) začenja: gõs, gõba, mõka, põt (der Weg), prõd, kõt, kõtnik, zõb, mõž, põčim, lõka, põkati, gõst, gõsta, gõdem, bõdem (ich werde sein).

V olikanem govoru se izreka **o** ozko, brez u v začetku.

** Ozki **o** je nastal 1. iz starega kratkopoudarjenega **o**: nõsiš, hõdiš, prosiš, õbčina, volja, dober, konjski, osem, kózji, koža itd. 2. iz starejšega **õ**, strsl. **ą** (x), prim. gos, nem. Gans; mõž, nem. Menge. Na Koroškem v podjunki dolini se govori še **õ**: mõž, mõka itd. Stari **ą** daje v hrvaščini u, odkoder smo si izposodili več besed: krut, luka, muka, mučiti, suženj, tuga, tužen itd.

V Pleteršnikovem slovarju se piše ta **o** s ključico spodaj (**o**): gõs, gõba, mõka, põt itd.

c) ozki **o**, ki se ozko (ponekod skoraj z u) zvršuje: Bõg, gospõd, mõst, rõg, õni, kolõ, sõl, kokõš, mõrje, pokõra, sirõta, dobrõta, kõst, sladkõst.

V olikanem govoru se izreka **o** ozko, brez u na koncu, tako da se od ozkega **o** navadno ne loči.

Do Kopitarjevih časov (1808) se je pisal **o** z u, n. pr. gospud Bug, lejtu, uni, una, uno, must itd., kakor so ga uvedli iz svoje govornice stari dolenjski in notranjski pisatelji. Ostanek take pisave imamo v dihur, kar se pravilneje piše d e h o r.

Po Pleteršniku se piše ta **o** s pičico spodaj (**o**), n. pr. Bõg, gospõd, mõst itd.

V navadni pisavi se ozka **o** in **o** izražata semtertja z ostrivcem, n. pr. gospõda (den Herrn), mõra (er muß), õni, õna, õno (da se loči od on, ona, ono, er, sie, es), hõdi, mõli, nõsi (er geht, betet, trãgt) itd.

u.

Glas **u** se izreka pòvsod, kjer ga pišemo. Razlika pa je v izreki med dolgopoudarjenim in kratkopoudarjenim ali nepoudarjenim **u**. Dolgopoudarjeni **u** ima čist, poln glas (= ozki **u**), n. pr. lúč, súčem, múha itd. Kratkopoudarjeni ali nepoudarjeni **u** se ne izreka s polnim glasom, temveč malce zamolklo (= široki **u**). Jezik se ne dvigne tako visoko proti mehjemu nebu kakor pri dolgopoudarjenem **u**. Kratkopoudarjeni in nepoudarjeni **u** imamo, n. pr. krùh, vùn, kùp, hudõ, pustim, várujem, kupíti, rumeněti itd. Poln glas ima le k o r e n s k i **u** na začetku besede, n. pr. učiti se, uhõ, ušęsa itd., in pred zlogi z dolgim **a**, n. pr. puščáva, sukáti se itd.

** Po mnogih krajih se govori korenski **u** na začetku zloga s predstavkom **v**, kar se je nekdam tudi pisalo, n. pr. vuho, vuk, vučiti se itd.; tako je nastalo tudi **vun** (iz **un**), kar se je v pisavi poleg oblike **ven** ohranilo.

Kratki in nepoudarjeni **u** je po kakovosti pravi **u**, zato se mora v izreki ločiti od polglasnika (**u**); glas **u** v primerih kakor kruh, kup, hudo itd. ne sme biti enak polglasniku, kakor ga govorimo v zgledih, kakor pès, kès, vès itd.

Nepoudarjeni **u** se je v mnogih narečjih skrajšal do polglasnika ali pa je celo onemel, zato se ni ločil od pravega polglasnika in nepoudarjenega **i**. To je vplivalo tudi na pisavo. V mnogih primerih se piše **u** namesto polglasnika (n. pr. bučela poleg čebela, butica, zaduhel poleg zatohel, zatohla soba itd.¹), v nekaterih se izpušča (n. pr. vrh poleg vrhu [predlog z rod.], zajtrk, zajtrkovati poleg zajutrek, zajutrkovati, v dveh, obeh, že itd.²) ali pa se piše z **i** (najin, vajin, njijin, doli, gori³).

V več primerih pisava omahuje med **i** in prvotnejšim **u**, n. pr. pestinja poleg pestunja; po poli brat, po poli sestra poleg po polu brat, po polu sestra (toda ne: po pol brat, po pol sestra!); o poli enajstih poleg o polu enajstih (toda ne: o pol enajstih!) itd.

Posebej pomni, da se piše **u**: prešušstvo, prešuštvovati (ne: prešeštvo!); vun poleg ven; pazduha (ne pazha ali pazdha!); rumen (toda rjav, rdeč!).

Glede izreke neločljivega predloga **u-** je posebej pomniti, da se **u** ne izreka s čistim, t. j. s pravim samoglasnim, temveč s soglasnim **u** (t. j. **u** ali **w**). **U** je tu do soglasniške kolikosti okrajšan samoglasnik **u** ali, kar je blizu isto, dvoustnični **v** (**w**). Primeri kakor: **u**sesti se, **u**jemati se, **u**loviti, **u**mrėti, **u**teči, **u**krasti, **u**tegniti, **u**biti, **u**kazati, **u**dariti itd. se izrekajo: **u**sesti se ali **w**sesti se, **u**jemati, **w**jemati se, **u**loviti, **w**loviti itd. Enako se govori predlog **u** pred naslednjim **v**, n. pr. **u**vod, **u**vesti, **u**vajati itd. se mora izrekati **u**vod ali **w**vod, **u**vesti ali **w**vesti, **u**vajati ali **w**vajati.

** V Beli Krajini in na vzhodnem Štajerskem se je predlog **u** skrajšal v dvoustnični **w** in se potem utrdil pred nastopnim zvonečim soglasnikom v ustnično-zobni **v** (**vm**reti, **v**jeti, **v**lomiti, **v**biti itd.), pred nastopnim nemim soglasnikom pa v **f** (**f**sesti se, **f**tegniti, **f**krasti itd.).

Toda v naslednjih primerih se govori predlog **u** s pravim samoglasnikom **u**: ubrati, ubrala, ubralo, ubirati, udrihati, udri, udrita itd.

¹ Za bečela, betica, zadehel.

² Nastalo iz dvéjuh, obéjuh, uže.

³ Nastalo iz najun, vajun, njijun; dolu, goru (hinunter, hinauf).

** Na vzhodu se govori tukaj **vu**: vubрати, vubirati, kakor korenski **u**, n. pr. vuk, vuho, vučim itd. za uk, uho, učim.

Predlog **u** more tvoriti a) zase zlog ali se b) jemlje k naslednjemu zlogu in ne tvori zase zloga; kadar mu pa c) sledi kak samoglasnik, se zlije z njim v en zlog in tvori s tem dvoglasnik.

Pesnikom rabijo vsi trije slučaji:

a) soglasni **u** tvori zase zlog, n. pr.: Skrbi in huda leta — moré ubozga kmeta (Prešeren). Dokler ji reje zmanjka, in ugasne (Preš.). Ubere strune, — pesem jame peti (Stritar). Kako te z veseljem mi duša uživa (Gregorčič). Ako mór'te, omečite — neusmiljeno srcé (Preš.);

b) soglasni **u** ne tvori zloga in se jemlje k naslednjemu zlogu. Pesniki pišejo v tem primeru **v za u**: „Bog vsmili se!“ zdihuje (Preš.). Vmirile prsi, lica se zjasnila (Preš.). Vsmiljenja oba sta vredna (Stritar). Kreposti ni jim vzela še — vmorila ne duha (Funtek). — A kvišku upe dvigne — in vsliši ga nebo (Lj. Zv.). Če dosegel z naporom si, trdom — In v znoji obraza kak vspeh (Aškerc). Vklonil se ji je i Grk oholi (Lj. Zv.);

c) s spred stoječim samoglasnikom se zlije v en zlog in tvori dvoglasnik (o dvogl. prim. nasl. paragr.): Veselo čém živeti — junaško ymreti (Preš.). Ti si kriva — Deklica neyusmiljena (Preš.). Gorjé siroti ybogi (Preš.). Nobena luč se skoz oblak ne vkrade (Preš.). V njej zdihi v sládke nam so gláse ybrani (Stritar). Nöben ga vladar ne ydrži (Cankar). V hipu ytihne govorjenje sladko (Cankar). V vodo ypirata poglede (Finžgar).

Opomnja. Ker se na več krajih po zapadu, zlasti po Gorenjskem, Primorskem in Koroškem govori tudi korenski **u** na začetku z dvo-ustničnim w ali soglasnim u, ga pesniki semtertja ne rabijo kot zlog: Kaj prida sliš'jo všesa naše rade; Pogovor, ko na všesa več ne bije (Nov. pisarija, Prešeren). Kdo zna — kdo ve — kdo učí. (Preš.).

3. Dvoglasniki.

Kadar se izgovorita dva samoglasnika v enem zlogu, nastane dvoglasnik (diftong). Dvoglasniki so na koncu zlogov in pred soglasniki in nastanejo, ako sta oba samoglasnika ali vsaj prvi nepoudarjen.

1. Navadni dvoglasniki so zveze osrednjih samoglasnikov (e, u, a, o) s skrajnima samoglasnikoma (i, u). Ker sta naša **j** in **v** na koncu zlogov in pred soglasniki po kakovosti prava samoglasnika (i, u), tvorita s spred stoječimi samoglasniki dvoglasnike, t. j. s spred stoječim samoglasnikom se sprijemljeta v en zlog.

Pisava dvoglasnikov ne izraža posebej.

Slovenščina ima kratke in dolge dvoglasnike. Kratki so zveze kratkih samoglasnikov z i (j) in u (v); dolgi so zveze dolgih samoglasnikov z i (j) in u (v):

Kratki dvoglasniki: zdaj: zdài, prav: pràw ali pràu, precej, pokoj, pokrov, molitev: molit^ow (-^ou), mrtev, délavca: delawca (-au), ravnina, siv, ràj, túkaj, váruj, naj itd.

Dolgi dvoglasniki: krâjnik: krajnik, pokôjnik, māj, môj, kuj, nôv, sirow, zglawje (-au), ovca, pevcev, lažnivca, grmovje, glav (gen. pl.) itd.

** Le korenski **v** pred **r**-om in **v** pred končnicama **-je** v imen. množ. mošk. sp. in **-jo** v rodn. edn. ni dvoustnični v (w), temveč pravi ustnično-zobni v, ki ne tvori dvoglasnika s spred stoječim samoglasnikom, torej: vrâg, vrédno, vréme itd.; črvjé, sinovje, grmovje (die Büsche, toda: grmowje (-ou), das Gebüsch, s krvjo, vrvjo, brvjo itd.

Opomnja. Beli Kranjci in vzhodni Štajerci nimajo dvoglasnikov pri **v**, ker nimajo dvoustničnega w, temveč govore pred nemimi soglasnik f, pred zvenečimi ustnično-zobni v, n. pr.: práf, pokrôf, gláf; of-ca, of-sa, delaf-ca, dobraf-ca (rod. od dobravec), pef-cef, lažnif-ca, mrtef, molitef; pozdra-vlja, popra-vlja, sla-vnost, zdra-vnik itd.

2. V slovenščini se morejo (a ne: morajo!) vezati med seboj v dvoglasnike lahko tudi drugi samoglasniki, ki se zlivajo v en zlog.

Prim.: naobražen, neokužen, neobdelan, preoran, preiskati, proučiti se sme izrekati: naobražen, neokužen, neobdelan, preoran, preoiskati, prouočiti itd.

** Beli Kranjci in vzhodni Štajerci tudi tu ne govore obeh samoglasnikov dvoglasniško, temveč ločijo drugi samoglasnik od prvega.

4. O izreki in pisavi nekaterih soglasnikov.

j.

V slovenščini imamo dvojni j: 1. nebni prepisnik j in 2. samoglasni j.

1. j je pravi nebni prepisnik, kadar stoji pred **samoglasniki**: jetra, ječmen, junec, božjast, božji, divji, sinovje, črvjé, z vrvjo, jablana, jahati, grajati, huje, dvoje, v raju, zglavje, zdravje itd.

** V nekaterih vzhodnih narečjih se spreminja nebni prepisnik j v g: ječmen — gečmen, jezdit — gezditi, jetra — getra, junec — gü nec; na zapadu: Idrja (mesto) — Idrga (odtod lastno ime Vidrgar). Tako je nastala tudi oblika možgani iz: možjani.

** Za nemimi soglasniki se spreminja j v vzhodnih narečjih celo v k: volc^ojé — vucké, otjide — otkide itd.

2. Kadar pa stoji *j* na koncu zloga, t. j. pred soglasniki in na koncu besed, prehaja v soglasni *i* (*i*), t. j. do soglasniške kolikosti okrajšani samoglasnik *i*. Ta *j* je torej po kakovosti pravi samoglasnik, po kolikosti soglasnik. Primeri: mlaj — mlaj, jajce — jajce, ojnice, rajnik, rajna, rajnka, rajnkega, kraj, povejte, povej, mejnik, váruj, ráj, pokoj, pokojnik itd.

Ker je samoglasni *j* po kakovosti samoglasnik *i*, se pred spredstoječim *i* ne more govoriti; vsled tega tudi ne tvori dvoglasnika z njim, n. pr. Jurij, bijte, pijte, rod. množ. narečij, bitij, poglavij itd. se govori: Júri, bíte, píte, naréči, bíti, poglávi itd.

Opomnja. Večina narečij danes ne pozna več nebnega prepisnika; govori se le v vzhodnoštajerskem in ogrskem narečju. Tam se govori pravi nebni prepisnik: meja, pa: mejn̄ik. Povsod drugod se govori: meja kakor mejn̄ik.

Opomnja. Dandanes se govori v zapadnih narečjih tudi nepoudarjeni korenski *i* na začetku besed pred soglasniki kot soglasni *i* (*i*), n. pr. igō, izēsa, imēti, imām, imē, iglica, igráča, iskāti kot: igo, imeti, imē, iglica, iskāti itd. Nekdaj se je govoril tu pravi *i*, kakor dokazuje pisava starih pisateljev: jimam, jimetri, jime, jiglica, jiskati itd.

Samoglasni *j* *a*) ne tvori zase zloga, *b*) s spredstoječim samoglasnikom pa se zlije v en zlog, v dvoglasnik, n. pr.: vbōgajme (iz: v Boga ime), zajdem (zaidem), pojdem, najdem itd.

Pesnikom rabita oba primera: *a*) *j* ne tvori zloga:

Imela sem mamico,
mamico miljeno,
kruhek mi rezali,
lasce mi česali.

Imela sem sestrice,
sestrice blažene,
da so me spletale,
z méno se šetale

(Jurčič.)

b) s samoglasnikom tvori dvoglasnik:

Tu v dolu mati staja mila
In kočō imam očetno dol,

(Jurčič.)

In praviš, da imam le želeti.
Pak imam, kar želim imeti.
Izrekla je, kar ni nikoli
Zares izreči misli imela

(Valjavec.)

Oprto eno roko
na Galijo imam
ta drugo pa Grkom
prijazno podam.

(Vodnik.)

Nékoč zlato solnce
Za gorami zájde,

(Medved.)

V.

1. *v*, ki stoji v začetku zlogov in pred samoglasniki, se imenuje ustnično-zobni *v*: varuh, varih, voda, vam, vesel, vest, vedno; novo, novica, praviti, prevideti; zvest, zvit, svet, svetel, dvoje, dva, tvoj, svoj itd.

Ustnično-zobni v je tudi korenski **v** pred **r**-om in **v** pred končnicama **-je** v množ. imen. mošk. ter **-jo** v orodn. edn. žen.: vrag, vračati se, vredno, vreme, vreti, vrata, vrat, vroče; črvjé, sinovje, grmovje (die Büsche), pa grmojje (das Gebüsch); s krvjo, vrvjo, obrvjo, brvjo.

Opomnja. Po Gorenjskem, Primorskem in Koroškem se govori ta **v** ko dvoustnični **v** (**w**), česar se je v olikani govorici ogibati! Pravilen ustnično-zobni **v** govore še Dolenjci na spodnjem robu, Beli Kranjci, Štajerci in ogrski Slovenci.

2. Na koncu zlogov, t. j. na koncu besed, in v začetku zlogov pred soglasniki (razen **r**) se govori dvoustnični **v** (**w**) ali soglasni **u** (**u**), t. j. do soglasniške kolikosti okrajšan samoglasnik **u**. (Končni **v** (**w**) je torej po kakovosti pravi samoglasnik, po kolikosti pa soglasnik, zato tvori s predstoječim samoglasnikom dvoglasnik.) Prim.: vsak — wsak (usak), vmes — wmes (umes), vladati, vnemati, vdova, vleči, včeraj, vlak; drevje — drevje (drevje), povsod, ovca, ovna, popravlja, slavna, delavnica, lažnivca, bravca (bravec, bralec), Avstrija, zgjavje, domovje; prav — praw (pau), trezav, glava — glav — glaw (glau), nov, siv itd. dalje: drv — drv, mrtev — mrv, siv, živ, črv — črv, brv — brv, vrv, postrv — postrv, enako: drl — drv poleg drl, prišel — prišv poleg prišl itd. Enako se govori **v** v sestavah: vbiti, vbogajme, vdati, vdati se, vdan, v voljo božjo vdan, vdanost, lenobi vdan; vkleniti, vklénjenec, vkljub, viliti, vpisati, vprašati, vpreči, v šoli, v cerkvi, v novem letu itd. ... se govori: wbiti (ubiti), wbogajme (ubogajme) itd.

Posebej je treba pripomniti, da se črka **v**, kadar stoji sama ali v sestavah pred soglasniki, navadno napak izrekuje: **v** (vé!), n. pr. vse, vsak, vdova ... se ne bere: **v**sè, **v**sák, **v**dvova; v šoli, v cerkvi, v vsakem kraju se ne bere: **v**šoli, **v**cerkvi, **v**vsakem kraju itd. Zato pazi na izreko! Tisti **v**, ki ga izgovoriš v Avstrija, ovca, ovsa, slavna, zdravnik, popravlja itd., moraš izgovoriti tudi pri vsak, v strahu, v šoli, v cerkvi, torej: Avstrija: wsak, owca: wcerkvi, slawna: wnebesih, popravlja: wljubljeni, wkranj; ne: Avstrija, owca, glavna itd.; kawka, ne: kawka!

** Navadite se izgovarjati ta **v** brez **v**, ker je to dvoustnični **w** ali, kar je blizu to, kar soglasniški **u**.

Tudi **v** pred **v** se ne govori kot **v**, temveč se združi z nastopnim **v**: **v** **vas**, **v**vás: t. j. en sam **v**, ki se povleče: **v**as, **v** vodo, **v** vinskem bregu.

Posebej pomni, da za izreko ni nobene razlike, ali se piše v sestavljenkah kot neločljiv predlog **v** ali **u**, n. pr.: vstati, vtakniti, vneti, vdati, vkleniti ali umreti, ukazati, ukrasti, utegniti, usmiliti se.

Govori se v obeh primerih dvoustnični **w** ali soglasni **u** (**u**), ker se je začetni **u** skrajšal v dvoustnični **w**, tedaj: wstati, wtkniti, wneti, wdati, wmreti, wkazati, wkrasti, wtegniti, wsmiliti se ali ũstati, ũtkniti, ũneti, ũdati, ũmreti, ũkazati, ũtegniti, ũsmiliti se itd.

S pravim samoglasnikom **u**, t. j. s čistim **u**, pa se mora govoriti **v** tedaj, kadar je nastal iz prvotnega začetnega **v^u**: t. j. v primerih: vgnati (ein, hineintreiben), vžgati, vnANJI... se govori: ugnati, uženem; užgati, užgem, unANJI.

Opomnja. Vžgati je iz užgati in to iz **v^u[z]žgati**; vgnati je iz ugnati in to iz **v^ug^unati**; vnANJI iz unANJI in to iz **v^unanji**; iz starega **v^un^u**. Ta **u** je nastal iz **v^u**, kakor uš, [v]un, duri, bruno iz **v^uš**, **v^un**, **dv^uri**, **brvno** (v Beli Krajini se govori še: **v^uš**, **v^un**, **brvno**, **dv^uri**; na spodnjem Štajerskem: **veš**, **ven**, na vzh. Štajerskem pa **vüš**, **vün** pa **brvno**, **dv^uri**).

Tudi predlog **v** se mora govoriti ko **u**, kadar se ne more vzeti k naslednjemu zlogu; govori se n. pr. v Kranj, v Rim, v šolo, v cerkev itd. ali a) tako, da se **v** vzame k naslednjemu zlogu: wkranj, wrim (to se izgovori v enem zlogu), wšolo, wcerkev; ali pa b) tvori **v** poseben zlog in stoji sam zase: u Kranj, u Rim, u šolo, u cerkev.

Pesnikom rabi obojna izreka n. pr.:

Drevó rastoče v vinskem bregu,
Lepó zeléno v belem snegu . . .
Pozdravljam te srčnó, srčnó!
Kot ótok travnat u puščavi.
(S. Gregorčič, Oljki.)

•V ozidje se ozko oziram
u célici bivam nad petdeset let.
(Greg.)

Takó sem u službi osivel.
(Greg.)

U zorni mladosti.

(Greg.)

•Dekle je zajemalo v vedro vode,
U vedro kovano, vodice hladne.
(Levstik.)

Na Vršac stopivši sedi,
Néznan svet se ti odprè;
Glej, 'zmed sivih pleš u sredi
Zarod zlahtnih rož cvetè.

(Vodnik.)

Posebno je priporočati izreko **v = u**, kadar se nakopiči več soglasnikov, ker je težko izrekati **v** skupno z naslednjim zlogom, n. pr. vso noč v strahu... izrekaj: wso noč u strahu; sok v žlici: sok u žlici itd.

** V Beli Krajini in na vzhodnem Štajerskem se izreka pred-soglasniški in končni **v** pred zvenečimi soglasniki kot pravi ustnično-zobni **v** (vdova, vnamem itd.), pred nemimi kot **f**: fstati, fsak, ftakniti itd. = vstati, vsak, vtakniti, fčeraJ, pokrof, glaf (glava), práf, zdráf); za knjižni govor poslednja izreka ni navadna.

Predsoglasniški in končni **v** a) more tudi tvoriti zase zlog, ali se b) jemlje k naslednjemu zlogu; c) s spred stoječim samoglasnikom tvori dvoglasnik.

Opomnja. Pesnikom rabijo vsi trije primeri: *a*) predsglasniški **v** tvori zase zlog, t. j. govori se soglasni u (u); v tem primeru pišejo pesniki **u** za v, n. pr.: Ko se zate je **uné**lo; šestkrat se srce **uná**me (Preš.). Kar v bukvah je natisnjen'ga **upije** (Preš.). Petrárkovo biló srce užgano (Preš.). Od očí so tudi mēni se **uzdignile** temnice (Preš.). V domačo zemljo vdovo na Kios odneso — Zaróbljeno **udovo** na Smirno tirajo (Cegnar). **Ustane** car, počasi k oknu stopi (Krilan-Pagliaruzzi). A s polja se krik **uzdigne** (isti). Napoleon reče — Ilirija **vstán'**! — **Ustaja**, izdiha: — kdo kliče na dan (Vodnik). **Uzdihne** in rosno oko — zakrije s tresočo roko (Resman). Pridi, šumno koprnjenje, — **preupijte** mi srce (Aleksandrov); *b*) **v** ne tvori zloga: Vsili v spomin se ti pevec brez upa (Preš.). Vz hišo k oknu se popno (Gestrin). Drv prosim malo, da se peč zakuri (Aškerc). Ti črv pozemeljski, ti človek nori (Kette). Črv, ki viješ se po prahu (Valjavec). Kák si za srečo človeštva bil **vžgan** (Preš.); *c*) s spred stoječim samoglasnikom se zlije v en zlog in tvori dvoglasnik: Eden hváli in spet drugi **vpije**: fej te bodi (Preš.). Bel golob se **vzdigne** kvišku (Krilan) itd.

r, l (lj), m, n (nj) kot samoglasniki.

Glasove r, l (lj), m, n (nj) rabimo kot samoglasnike ali soglasnike. Kadar tvorijo zlog, so samoglasniki, kadar ga ne tvorijo, so soglasniki.

R je samoglasnik, kadar stoji 1. v začetku besede pred soglasnikom, in 2. med dvema soglasnikoma.

1. V začetku besede je r zlogotvoren, n. pr.: rčati, rčav, rděč, rdečica, rdečiti (se), rdeti (se), rjã, rjast, rjãv, rjãvec, rjaveti, rjuha, rjuti, rjovem, rjoveti, rkelj, rkljã, řt, řtič, rtalec, rž (govori se: řrž, ne řž), rži, ržen; rvati — rujem, rvanje, rvač poleg ruvati, ruvanje, ruvač, rovač, rovanje.

R ima tu svoj zlog in se govori samoglasniško, tako tudi pred j: r-juti, r-jovem, r-juha ali řr-juha itd.

Opomnja. V izrazih rezgetati, rezgetanje itd. je r tudi zlogotvoren, toda se piše polglasni e za r-om.

2. Med soglasnikoma: **r** v korenskih delih: brdo, brdek (poleg brhek), brglez (brlez), brzda, drhal, grmeti, grmenje, grmada, na-grmaditi poleg gromada, krdelo, prgišče poleg perišče.

Pomni pa, da je pravi e v primerih: cerkovník, cerkven; merjasec; verjeti, verjamem, verjeten; žerjav, žerjava; žerjavica. Dalje se piše: martinček, Marjeta.

V tujkah ohranjamo **e**: german, Bernad, pergament, Gertruda . . . ; **a**: Martin (ne: Mrtin) . . .

b) v končniških delih: dobršen (kos), dobršna (družčina), kakršen, kolikršen, koprnenje, ministrski, mojstrski, ministrstvo, ogrski, ciprski, filistrski, etrski, metrski, litrski, šentpetrski, istrski, oktobrski, novembrski; jadrn, jadrnost, jadrnica, jadrnik; jedrnat, jetrn, jetrnik, jetrnica; klavrn, kvatrn, kvatrna, kvatrnó; rebrn, rebrnik, rebrnica; srebrn, srebrnik, srebrnina; vetrn, vetrnica, vetrnik; zoprn, zoprna, zoprnik; stebrn, bedrce, jedrce, rebrce, smotrń, smotrńost; čebrcá, čebrcu (od čebrec), gabrcá, gabrcu (od gabrec), igrcá, igrcu (igrec), ništrca, ništrcu (ništrec), ogrca, ogrcu (ogrec), ostrca, ostrcu (ostrec), svedrca, svedrcu (svedrec), vetrca, vetrću (vetrec), stebrca, stebrću (stebrec). Toda pomni: modrec, modreca, modrecu — modrijan; žrec, žreca, žrecu; Štajerec, Štajerca.

Piše se pa: ničēmuren, ničēmurnost; slēherni, slēherna, slēhernó; čiherni, čiherna, čiherno; vnēmaren, vnēmarnost (vnēmár, v nēmár, z nēmár); zanikaren, zanikarnež, zanikarnost.

Samoglasni **r** se govori ali s polglasnikom pred r-om, tedaj **ṛ**: smṛt, bṛdo, jadṛno, kakṛšen, ali pa kakor se govori na vzhodnem Štajerskem in med ogrskimi Slovenci: r brez polglasnika.

Glasovi **l** (**lj**), **m**, **n** (**nj**) se pišejo: a) brez polglasnika, kadar stoje za kakim zlogotvornim soglasnikom:

l, lj: umrl, drl, zrl, žrl, strl; vrl; rod. množ. srednj. sp. grl (od grlo); čmrlj;

m: grm, grmek — grmka, grmku itd.; strm, strmec — strmca; strmcu; množ. rod. sred. ali žen. sp.: krma — krm; trma — trm;

n, nj: drn, strn, trn, žrn; rod. množ.: srna — srn, zńno — zrn; trnek — trnka, trnku; črnec — črnca; žrnek — žrnka; zoprń, črn, jadrn, jedrn, klavrn, kvatrn, rebrń, srebrń, stebrń, smotrń, vetrń, vihrń; domiselń, stebelń, brezposelń, metelń, zemeljn.

Pomni: polń, popolń, usodepolń.

Če stoje za zlogotvornimi soglasniki, se piše polglasni e: ume-telen, neumetelen, umetelna, čemeren, praznáheren, biseren (ker biser, bisera!), severen itd.

b) kadar ne stoje za zlogotvornim soglasnikom, se pišejo s polglasnikom **ṛ** (e):

l, lj: miselńost, zemeljski; oslec — oselca, pušljec — pušeljca; kozlec — kozelca (poleg kozolec, kozolca), krlhjlec — krlheljca; žrebljlec — žrebeljca, rogljlec — rogeljca; mislec — miselca poleg misleca; pomislek — pomiselka poleg pomisleka;

m: jarmec — jareme, jaremski itd.; pisemce, pisemski, pesemski;

n, nj: okence, jagnjec — jagenjca, jagenjcu, neutr. jagenjce.

Izreka je v obeh primerih enaka: govore se naštetí sonanti ali s polglasnikom ali brez njega, bodisi da se pišejo s polglasnikom ali brez njega.

n.

Slovenščina ima trojni **n**: 1. srednji ali navadni **n**; 2. mehki ali topljeni **nj** in 3. goltni ali guturalni **n** pred **k** in **g**.

1. Srednji ali navadni **n** stoji povsod, kjer ga s tem znamenjem (n) pišemo, razen pred **k** in **g**, tedaj: naš, nebo, nikoli, nos, nujen, nprav, začnem, snamem itd.

2. Topljeni ali mehki **nj** je po izreki *e n o t e n*, ne dvojen glas. Zanj nimamo posebnega znamenja, zato se topljeni **nj** v pisavi ne razločuje od skupine **nj**, kjer sta **n** in **j** samostojna glasova in se izrekata vsak zase.

Topljeni **nj** imamo v primerih kakor: vonj, vonjati, konj, konja, sanje, sanjati se, manjši.

Vedno pišemo **nj**: a) pri obrazilih *enj*, *nja*, *nje*: bedenj, bednja, pedenj,* pednja ali pedânj, pednjâ; mržnja; sánje, spanje, pisanje itd.; trnje, znanje, zvonjenje, zelenje, korenje, usnje (iz usnije, usen-je);

b) pri trpn. delež. pretekl. časa IV. in II. vrste: raniti — ranjen, znaniti — oznanjen; vzdigniti — vzdignjen, stisnjen itd., napolniti — napolnjen; VI. vrsta: izpolniti — izpolnjevati, oznanjevati, izpraznjevati itd.

Topljeni **nj** se mora v izreki razločevati od drugih **n**; konj, konja se ne govori ne: kojn, kojna ali kon, kona ali kon+j, kon+ja (ne dvojen glas, pri katerem bi se izgovarjala **n** in **j** kot posebna glasova!), temveč koñ, koña.

V mnogih narečjih se je topljeni **nj** izgubil in se zenačil s srednjim **n**; vsled tega sta se začela **nj** in **n** v pisavi zamenjavati ali rabiti nedosledno.

Piše se: prihodnji, prihodnja, prihodnje, prihodnjost, toda ostale sestavljenke pišemo z **n**: prehoden, predhoden, vzhoden, zahoden, predhodnik; povodnji mož (bajesl. bitje) poleg povodni mož, toda drugo z **n**: povodni kos, povodna cvetica, povodno bilje itd., vrhnji in vrhen, vrhni; sv. Rešnje Telo, toda rešni čoln, rešna pot, rešno sredstvo; sodnji dan poleg sodni dan, toda sicer: sodni stol, sodna razprava, sodno itd., pomladnji in pomladen; sosednji in sosedni, dna, dno.

Nedosledno pišemo: slednji, poslednji, naslednji, toda dosleden, nedosleden, nedoslednost; naslednji, pa naslednik, naslednica; srednji, toda neposreden, posreden, srednik, srednica; (s)prednji, pa: (s)prednik, (s)prednica.

Posebej pomni, da se piše **n**: gnezdo, gnezdece, gnesti, gnetem, gneča, gnil, gnijem, gnoj, gnus, gnusoba, gnev; rajnik, rajnica, rajniki, rajnka, rajnca, rajnkega, rajnke, rajnce itd., stopnice, zanka, uganka; v končnici na **-niv**: ljubezniv, lažniv.

Toda **nj** pišemo: poganjek, poganjka, manjkati; suženj, sužnja (Sklave), suženjski, sužnji (Sklaven-), toda sužnja in sužna (Sklavin), sužen, sužna (leibeigen, sklavisch), sužnjost in sužnost, suženjstvo in suženstvo.

V nekaterih primerih skupina **nj** ne izraža topljenega soglasnika, temveč obsega dva samostojna glasova, izmed katerih se **n** izgovarja s sprednjim, **j** z naslednjim zlogom. Glas **j** je tukaj pravi nebni prepisnik.

Primeri, kjer sta **n** in **j** samostojna glasova, so:

a) pri končnici **-jo** v edn. orod. ijevske skl.: z dlanjo (torej z dlan +jo), jablanjo, s stranjo itd.;

b) pri končnici **-je** množ. imen.: Ločanje (Ločan-je, Ribničanje, tržanje, ciganje, tudi panj-je;

c) pridevniki na **-ji**: jelenji, petelinji;

č) končnica **-ji** v primerjalni stopinji: tan-ek, tanji.

Ker je topljeni **nj** enoten glas, se pri razzlogovanju ne more deliti; deliti pa se sme skupina **n + j**, kjer sta oba glasova samostojna.

3. Goltni ali guturalni **n**, ki stoji pred goltnikoma **k** in **g**: angel, bingljec, bingeljca, bingljati; grenek: grenka, grenko, grenkoba; cinek: cinka, cinku; danka, opanke, prestanka, prestanku (prestanek), sanke, sinka, sinku (sinek), vunkaj, uganka, zanka itd.

1.

Glas **l** je trojen: 1. srednji **l**; 2. topljeni ali mehki **lj** in 3. trdi **l** (ř).

1. Srednji **l** govorimo v primerih kakor: lep, les, led, leča, leteti, léti (vel.); lice, lipa, lizati, lisica; moleti, molim; gledati, slep, klic itd.

V starejši dobi naše slovenščine je bil srednji **l** v navadi samo pred raznimi **e** in **i**; povsod drugod je mogel stati le topljeni **lj** ali trdi **l** (ř). Sedaj se govori v večini narečij in zato tudi v olikanem govoru pred **a**, **o**, **u**: blago, lakota, bela, belo, slab; glava, luknja, luskina, služi; klobuk, klobčič itd.

2. Topljeni ali mehki **lj** je po izreki enoten, ne dvojen glas. Zanj nimamo posebnega znamenja, zato se topljeni **lj** v pisavi ne razločuje od skupine **lj**, kjer sta **l** in **j** samostojna glasova in se izrekata vsak zase.

Topljeni **lj** imamo v primerih kakor: beljak, brljav, brljuzga, Celje, dalja (prid. daljni), prisl. dalje (prid. odtod nadaljnji), kljun, ulj, uljnjak, volja, želja.

Pogosto pišemo **lj** za ustniki (**b**, **m**, **p**, **v**): gibljem, zemlja, kaplja, opravljam, bljujem, pljujem, pljuča, pljuskati itd.

Vedno pišemo **lj** pred končnico **-am**, **-ati** glagolov 5. vrste 1. raz., kadar je spred kak soglasnik, in pa pred končnico **-ujem**, **-evati**

VI. vrste: jecljam, jecljati, jecljal, pihljam; prepeljujem, prepeljevati; razdeljujem. Enako pred končnicami **-iv**, **-ivost**: potrpežljiv, potrpežljivost, pozabljiv, šaljiv (iz šal-ljiv) itd.; v končnici **-ljaj**: bodljaj, smehljaj, metljaj, vzdihljaj, stogljaj; v končnici **-ulja**: volkulja, hodulja, skopulja. Trp. del. glag. IV. vrste: beliti — beljen, izvoliti — izvoljen itd. V sedanjiškem deblu glagolov: meljem, steljem, pošljem, poljem itd.

Topljeni lj se mora v izreki razločevati od drugih l; kralj, kralja, se ne govori kral, krala, tudi ne kral + j, kral + ja, temveč kral', kral'a.

V mnogih narečjih se je topljeni lj izgubil in se zenačil s srednjim l; vsled tega sta se začela lj in l v pisavi zamenjavati; pri nekaterih primerih pisava omahuje med lj in l.

Pomni, da se piše lj: baklja, burklje, brisaljka (iz brisalja), bršljan, brizglja, cilj, coklja, češplja, dilja, godlja, halja, haljina, koklja, kodelja, kuzlja, ljuljka, ljuljčen (ne: ljulika!), mandelj, mandeljnovc, orglje, orgljati, orgljavec, petlja in pentlja, pražiljka, preklja, pušljec, pušelja, raglja, reglja, ragljati, recelj, rogelj, roglja, sablja, sabljač, škiljav (toda: škiliti), škrikljak, štorklja, štorkljati, vadlja, zajklja (iz zajkulja), volklja in volkulja; postiljati; mandelj, nagelj, tempelj.

Toda piše se l: angel, angelski, barigla, berla, bergla, dečla, kopel, kopeli, krogla, rebula, škatla, škatula, škodela, veslati, razvozlati, zelnik, zelnat (od zel, zeli; ne od zelje), umetelen, umetelna itd.

V nekaterih primerih skupina lj ne izraža topljenega soglasnika, temveč obsega dva samostojna glasova, izmed katerih se l izgovarja s sprednjim, j z naslednjim zlogom. Glas j je tukaj pravi nebni prepisnik. Taki primeri so:

1. pred -jo v edn. orod. ijevske sklanje: z drhaljo (drhal-jo), piščaljo, vrzeljo, zibeljo, živaljo, soljo.

2. pridevniki na -ji: kobilji.

3. v primerjalni stopinji: debelji, dalji itd. V nekaterih besedah: sožalje, povelje, sil-je (žito), veselje in veselje; oglje in oglje (iz oglije), bilje in bil-je.

Ker je topljeni lj enoten glas, se pri razzlogovanju ne more deliti; deliti pa se sme skupina l + j, ker je glas dvojen.

3. Trdi l (l) imenujemo oni l, ki stoji na koncu zlogov pred soglasniki (razen j) in pred polglasnikom (v).

Na koncu zlogov: bel, cel, kol, vol, pepel, vesel, vedel, dal, rekel, kupoval.

Pred soglasniki: poln, popoln (ne: polen!), volk, dolg, čoln, žolna, volna, jabolko; vrelca, vrelcu (od vrelec), rilca, rilcu, palca, palcu, motovilca, motovilcu itd.; budilnik, belilnik, kadilnik, kadilnica, svetilnik, umivalnik, pokalnica, velnica, sejalnica, kuhlalnica; mlatilni, mlatilna, mlatilno.

Pred polglasnikom (v): belec, celec, palec, tkalec, pralec, prelec, pogorelec; množ. rod.: bilek (navadnejše: bilk) od bilka; jelek (navadnejše: jelk), jelka itd.

Trdi l (ł) se govori v knjižni izreki ali kot dvoustnični v, oziroma soglasni u (u), ali pa, kakor je prišlo poslednja leta v navado, kot srednji l.

Besede kakor bel, cel, dal, veljal, volk, dolg, palec, palca, rilec, rilca, kadilnica itd. se govore ali: bew (beu), cew (ceu) itd. ali pa s srednjim l.

Pesniki jemljejo zato trdi ł kot stik z v, kar je upravičeno, n. pr.: Lenega čaka strgan rokav — Pal'ca beraška, prazen bokal (Vodnik). Kak Turek je neusmiljen, kak hud je Pesoglav — Kdaj divji mož iz reke na beli dan bo vstal (Jurčič). Melkizedek je višji bil duhovni — Kateri prvi v dobi zmote polni (Stritar, Prešeren v Eliziju). Približa se mladenič mu — Dol z néba je poslan priš èl, t. j. priš ù (Valjavec, Kmet v risu). Zdaj s pestjo zagrabi polno — sežeš v žep, v njem samo govno (Župančič) itd.

Trdi l (ł) se je v začetku pisne slovenščine, t. j. v dobi slovenskih protestantovskih pisateljev, še govoril ko pravi trdi ł, n. pr.: beł, dał, vołk, dołg, kadiłnica, umivałnik, bełec, vrełec itd. V dvoustnični v (u) se je začel ponekod na Koroškem že koncem 16. stoletja spreminjati. Splošno se je jel govoriti v (u) za končni ł šele proti koncu 17. stoletja.

** Trdi ł ni imel v vseh primerih enake usode. Prvotni zlogotvorni ł, ki je bil nekdanj v primerih kakor: vłk, dłg, płt, rod. množ. słz, žłna, jabłko itd., prehaja v vzhodnih narečjih v samoglasnik u (dug, vuk, žuna itd.; tako se govori tudi v Reziji: duh, t. j. dolg; pun, t. j. poln, itd.); v ostalih narečjih pa se je najprej v naglašanih zlogih sprejel pred ł polglasnik, ki se je blizu ob koncu 15. stoletja spremenil v o: dołg, vołk, połt, solz, žołna itd.; pozneje je postal trdi ł dvoustnični w, in tako se od 17. stoletja nadalje govori: doug, vouk, souz itd. Prvotni zlogotvorni ł se torej nikjer na Slovenskem ne govori ko srednji l. Nekoliko drugače je s trdim ł v ostalih primerih. Koncu besed in nekaj celo pred soglasniki se govori sedaj prvotni trdi ł po vplivu srednjega l ko srednji l pri Rezijanih, pri vzhodnoštajerskih Slovencih med Muro in Dravo in semterja po Beli Krajini, kjer pa je ohranjen tudi še stari trdi ł. V teh primerih se dá izreka trdega ł ko srednji l opravičiti.

Opomnja: V starejši dobi naše slovenščine je stal trdi ł ne samo v naštetih primerih, temveč tudi pred raznimi a, o, u, kakor se še danes govori po notranjskih krajih med Ljubljano in Tolminom, na Krasu, v Beli Krajini in semtertja po Dolenjskem in Štajerskem, n. pr.: głava, łakota, beła, belo, kłobčič, služiti itd. Na Gorenjskem in Koroškem

se je **f**udi ta trdi **i** spremenil v dvoustnični **w**, tedaj gwava, wakota, bewa itd.

Ker se od 17. stoletja sem **i** v izreki ne loči od **v**, sta se v pisavi oba glasova začela zamenjavati. Vsled tega pisava pogostoma med **l** in **v** omahuje, ali pa se rabi **l** namesto **v** ali **v** namesto **l**.

Pisava omahuje med prvotnim **v** in poznejšim **l** zlasti pri imenih delavnih ali delujočih oseb, kjer je prvotna končnica **-ivec**, **-avec**, **-ivka**, **-avka**. Sedaj se piše: bravec, bravka (prvotna oblika) in bralec, bralka; igravec, igravka in igralec, igralka; poslušavec, poslušavstvo in poslušalec, poslušalstvo; šivavec, šivavka in šivalec, šivalka; zaničevavec in zaničevalec itd.

Vendar se piše prvotni **v** še v sledečih primerih: brivec, pivec, pivka, števec, delavec, delavka, bolehavec, bolehavka, klavec, kimavec, pevec, sanjavec, sevec, tajivec, tajivka itd. Dalje v primerih, kjer je **l** v deblu: volivec poleg volilec, delivec poleg delilec, ponavljavec poleg ponavljaec itd.

Posebej pa pomni, da imajo 1. imena oseb, ki so kaj storile ali trpele in 2. izvedenke iz samostalnikov na **-lo** (prvotno iz **-dlo**) končnico **-lec**, **-lka**, **-lnik**, **-lnica** itd.

Piše se samo **l**: 1. umrlec, prišlec, pogorelec, osamelec, volilec (kdor je v posameznem primeru volil), prelec, prebivalec;

2. črnilec, motovilec, pralec (od pralo), vrelec (od vrelo), rilec, tkalec; dalje: budilnik, belilnik, kadilnik, kadilnica (kadilo), rezalnik, svečtilnik, držalnik (od držalo), zrcalnik (od zrcalo), nosilnice (nosilo).

Pomni še: palec (**l** spada k deblu!), umivalnik, klečalnik, pokalnica, kokalnica, velnica (iz vėjalnica), selnica (iz sėjalnica), kuhalnica.

Dalje omahuje pisava med **v** in **l**, n. pr.: skladalnica in skladavnica, skladovnica; muhalnik in muhovnik itd.

Pomni pa: ključavnica (nastalo iz ključanica), ključavničar (ne: ključalnica!).

Namesto prvotnega **v** se piše **l** večinoma pri vseh končnicah **-alen**, **-ilen**, **-alnik**, **-alnica**, **-ilnica** itd.: dajalen, dajalna, dajalno, hladilen, kazilen, vodilen, mečilen, zmagovalen, zapovedovalen, vojskovalen, mirilen, izpodbujevalen, primerjalen, poniževalen, dajalnik, hladilnica, hiralnica, vodilnost, vodilnica itd.

Vendar se piše prvotni **v** še v sledečih primerih: pitaven, pitavna živina, igraven, delaven, delavna, delavno, delavnik, delavnica, piven, pivnica, pivnik, peven, pevnica, klaven, klavnica, mikaven, žgaven, brivnica, briven, brivski, števen, dejaven, neučakaven, oplětaven, izbivaven itd. Dalje, kjer je **l** v deblu: voliven, deliven, ponavljaven poleg volilen, delilen, ponavljalen.

Pravilen je **l** pri izvedenkah iz dovršnih glagolov, n. pr.: dopolnilen, dopolnilna, zadostilen, zmagalen, odločilen.

Vendar pišemo zveličaven, redko zveličalen, zveličalna, zveličalno. Nasprotno pišemo **ubogati** namesto **ibogati**, kar je iz nemškega folgen.

O p o m n j a: Pisavo bralec, bralka, vodilen, dajalen, dajalnik itd. so uvedli naši pisatelji po l. 1862. iz hrvaščine, kjer pa ta pisava tudi ni prvotna, marveč po analogiji tistih primerov, kjer je **l** upravičen. Prvotna končnica **-lac** je v hrvaščini kakor tudi v slovenščini le v takih besedah, ki pomenijo človeka, ki je kaj storil, dovršil ali pretrpel; navadna je ta končnica tudi v psovkah in priimkih; naposled pri imenih, izpeljanih iz samostalnikov srednjega spola na **-lo** (iz **-dlo**); **ubilac**: kdor je koga ubil; **čutorispilac**: kdor je čutaro izpil; **pogorelac**: kdor je pogorel itd., **tkalac** (iz **tkalo**) itd. Starejši spomeniki hrvaški poznajo pri imenih delavnih oseb le **-vac** (n. pr. vladavac). Iz primerov, kjer je končnica **-lac** pravilna, se je v hrvaščini tako razmnožila, da je staro obrazilo **-vac** pri imenih delavnih oseb skoraj popolnoma izpodrinila.

Glede izreke v primerih, kjer se piše **l** za prvotni **v**, je posebej pomniti, da je organska izreka **v**; **l** more opravičevati le splošna raba.

Splošno pravilo, da se **l** na koncu zlogov, pred soglasniki (razen **j**) in pred polglasnikom izreka kakor trdi **l**, oziroma kakor **u** (**w**), je veljalo nekdanj brezizjemno; tekom časa pa je za nekatere primere prišla v navado izreka srednjega **l**. Taki primeri so:

1. množ. roditel. samostalnikov na **-la** in **-lo**: daril, del, dekel, čebel, kobil, metel, osel (osla), skal, strel, vil (vile), tal, od tal, obal, kól (kola) itd.

2. množ. orodn. samostalnikov s končnico **-l**: z drhalmi (druhalmi), z valmi, z volmi, s kolmi, s cepelmi, z živalmi, z ulmi.

3. izpeljanke iz debel na **-la**, **-lo**, **-le**, **-l**.

Samostalniki na **-la**: dežela — deželen, deželski, hvala — hvalen, pohvalen, zahvalna, samohvalno; jela — jelka, jelva; pila — pilen, skala — skalnat, žila — žilnat; vila — vilec (čarovnik). Na **-lo**: delo — brezdelnik, hudodelec, hudodelstvo, delce; čelo — načelnik, čelce, načelen, načelna; dulo — dulec; grlo — grlce, belogrl; kolo — kolca (množ.), samokolen; krilo — krilce, zlatokrilo, zlatokrilec; motovilo — motovilce, motovilec; salo — debelosalec; selo — selski, naselnik, izselnik, izselniški; šestovilo — šestovilec (glupec); šilo — šilec, šilce, šilnat; želo — želce; zlasti pomanjšalnice: bodalce, darilce, držalce, kosilce, krdelce, krepelce, malce (od malo), mazilce, torilce itd.; vol — volec; kol — kolek; osel — oslek; živalca, živalski.

Glagoli na **-liti**: buliti — bulec (vol); deliti — oddelek, razdelek, razdelba; guliti — gulec; hvaliti — samohvalec; kruliti — krulec, krulba; meliti — molec, bogomolec, bogomolka, molek; mislili — (po)premislek;

piliti — pilec, opilki, paliti — pal, opalek, samopalen; seliti — selba, nasebina, selec; streliti — strelec, štuliti se — štulec; taliti — talnost, talba; tuliti — tulec; žuliti — žulec, žulka (žemlja). Na -lati: delati — pridelek, izdelek; na -leti: veleti — povelek; želeti — poželek, zaželek; prišel — prišlec itd.

4. v izposojenkah, ki smo jih dobili od drugih Slovanov, n. pr.: bivol, bivolski; bólnica; bogomil, bogomilski; glagol, glagolski, glagolščak; kolek — kolka, kolkovati; pomol; polk, polkovnik, polkovnija; spol, stalno, spolnost; stolp, stopič; razkol, razkolnik; talec, talnik, vrl, velmož, velblod itd.; stolnica, prestol, prestolna cerkev; ohol, obal.

Enako se ima govoriti srednji I v izposojenkah in tujkah iz drugih jezikov, n. pr.: alt, general, Danijel, kanal, kamelski (kamela), šolnina, šolski (od šola), tolmač, šolni, tul, Dalmacija itd.

5. v nanovo tvorjenih ali manj znanih besedah: sokol, bol, glavobol, svetilka, številka, mislec, misleca in miselca; stalen, stalna, stalno, polbog, polotok, polglasnik, polmesec, popoln, popolnost itd.

Pravopisje in pravorečje.

Razlika med pisavo in izreko ni samo pri posameznih glasovih, temveč tudi pri nekaterih glasovnih skupinah. Glasovi se ne pišejo vedno po izreki, temveč v mnogih primerih po izvoru.

Po izreki se ravna pisava le tedaj, kadar ne brani izpeljava ali izvor besede.

Pisava, po kateri se pišejo glasovi kakor se izrekajo, se imenuje fonetična pisava ali pisava po izreki.

Po izreki pišemo primere, kakor: gladek, redek, šibek, godec, gobec, sodec, ozek, nizek, zvezek, obrezek, zaslužek, stožec, obrazec itd. Ako n. pr. odpahnemo polglasnik (e), se soglasniki pred njim v izreki izpremene: glatka, glatko; šipka, šipko; gopca, gopcu; gotca (gottsja), sotca (sottsja), oska, niska, zveska, obraska, zasluška, obrasca, stošca itd. Toda pisava se ne ozira na izpremenjene glasove, temveč na osnovo, vsled česar pišemo zgorajšnje primere: gladek — gladka; redek — redka; šibek — šibka, šibko; godec — godca; gobec — gobca; sodec — sodca; ozek — ozka; nizek — nizka; zvezek — zvezka; obrazec — obrazca; zaslužek — zaslužka; stožec — stožca.

Pisava, ki se ozira na osnovo ali izvor glasov, se imenuje etimologična pisava ali pisava po izvoru.

V slovenščini imamo deloma fonetično, deloma etimologično pisavo. Za tiste primere, kateri se pišejo po etimologični pisavi, veljajo vsled tega za izreko posebna pravila.

Posebna pravila veljajo 1. za zvezo zvenečih in nemih soglasnikov in 2. za zvezo sičnikov in šumevcev.

1. Glede izreke zvenečih in nemih soglasnikov pomni: Zveneči soglasniki se pred nemimi spreminjajo v neme, nemi pred zvenečimi v zveneče.

Primeri: kdo, kdaj, nikdar, vsekdar, nekdanji, vsakdanji; glasba, opazka, svatba, krožček, krožčka, Storžec, Storžca, Storžčeva dežela (domači kraj Valjavčev), ljudstvo, ljudski, gospodstvo itd. Predlogi: od, nad, pod, pred, k, iz, raz, vz, n. pr.: odkidam, odsekam, odštejem, nadpolovičen, podcenjevati, podčastnik, pred hišo, pred smrtjo, k besedi, k delu, k zemlji, k ženi; iztiram, razkoračim se, vzhajam, navzkriž, izpodbuditi, vzklik, brezskrben itd.; dalje: določba, opravičba itd.

** Izrekati se mora: gdo, gdaj, nigdar, vsegdar, negdanji, vsagdanji; glazba, opaska, svadba, krošček, kroščka, Storšca; ljutstvo, ljutski (ljuctvo, ljucki), gospotstvo (gospoctvo) itd., odkidam, otsekam (ocekam), otštejem (oštejem), natpolovičen, potcenjevati (pottsenjevati), potčastnik (pottšastnik), pret hišo, pret smrtjo (precmrtjo), gbesedi, gdelu, gženi (ne: k^č besedi, k^č zemlji!); istiram, raskoračim se, wshajam, nawskriž, ispodbuditi, wsklik, bresskrben itd.; dalje: dolodžba, opravižba (nema soglasnika c in č [ts, tš] se glasita kot zveneča: dz in dž, kar pa se v pisavi ne izražala).

O p o m n j a: Po teh pravilih se je v starejših sestavah obrusil predlog **vz**; prim.: vstati (nastalo iz vzstati) itd.

Ker izreka semtertja pravilno pisavo moti, je treba pomniti, da se piše: bridek, bridka, bridko (toda smotka!) ubožček, ubožčka; postrežček, postrežčka; izvožček, izvožčka poleg izvozček, izvozčka. Posebej pomni glede vz: vzhajati, vzhičen, vzkipeti, vzklikniti, vzpeti se, povzpeti se, vztrajati, vztrpeti itd.

Toda pomni, da se piše: moški, papeški, viteški, angleški, pariški, praški, kineški, društvo, sovraštvo, samodrštvo, francoski, mlesti, molsti, gristi, lesti (toda hribolaztvo).

2. Glede zveze sičnikov s šumevci pomni: Sičniki se pred šumevci v izreki izpreminjajo v šumevce.

Primeri: obrazček, obrezček, zvezček, izrezček, loncevezčev, hribolazčev (od loncevezec, hribolazec), vzčutili se (zum Bewußtsein kommen), vzšel, vzšla, vzšlo, izčistiti se, izčrpati, izžeti, razčleniti, razžaliti, razširiti, razčesati, brezčasten, brezštevilen, brezžičen; z žalostjo itd.

Dalje: sčasoma, sčista (izčista), sčakati se, sčéniti se, sčénem (niederhocken), sčesati, sčešem; sčutiti se, pisčev (od pisec), Lisčev (od Lisec); s čim, s šilom itd.

** Izrekati se mora: obrašček, obrešček, zvešček, izrešček, lonceveščev, hribolaščev, wščutiti se, wššel, wššla, wššlo, iščistiti se, iščrpati, izžžeti, raščleniti, ražžaliti, rašširiti, raščesati, breščasten, brešštevilen, brežžičen, žžalostjo.

Dalje: ščasoma, ščista, ščakati, ščeniti se, ščesati, ščutiti se, piščev, Liščev, ščim, ščilom itd.

Po izreki ali po izvoru se smejo pisati primeri kakor: brušček ali brusček, klašček ali klasček, košček ali kosček, lašček ali lasček, lišček ali lisček, jerbašček ali jerbasček, kolešček ali kolesček itd.

Opomnja: Po teh pravilih se je v starejših sestavah obrusil **vz**; prim.: vžagati (iz vžžgati) itd.

Šolska poročila.

I.

Učiteljski zbor.

1. Učiteljsko osonbe koncem šolskega leta.

A. Za obvezne predmete.

St.	Ime in značaj	Razrednik v	Učil	Število ur na teden
1	Janez Gnidovec, dr. modroslovja, ravnatelj, svetni duhovnik, Nj. Svetosti častni komornik, rektor kn. šk. zavoda sv. Stanislava	—	filozof. propedeutiko v VIII.	2
2	Luka Arh, profesor, svetni duhovnik	VIII.	latinščino in grščino v VIII., slovenščino v IV., nemščino v I. a.	18
3	Anton Breznik, dr. modroslovja, profesor, svetni duhovnik, član delovnega odseka za slovensko narodno pesem	—	slovenščino v V., VI., VII., VIII., nemščino v I. b.	17
4	Jožef Demšar, dr. bogoslovja, profesor verouka, svetni duhovnik, propovednik, varuh učiteljske in dijaške knjižnice	—	verouk v II. a, II. b, III., VI., VII., nemščino v II. a.	15
5	Franc Jerè, dr. modroslovja, profesor, svetni duhovnik, oskrboval slovensko dijaško knjižnico	—	latinščino v IV., VI., grščino v III.	17
6	Ivan Knific, dr. modroslovja, profesor, svetni duhovnik, kn. šk. duhovni svetnik, varuh prirodoslovne zbirke, občinski odbor- nik in krajni šolski nadzornik v Št. Vidu.	—	matematiko v I. a, I. b, III., IV., VII., fiziko v VII.	19
7	Anton Koritnik, profesor, svetni duhovnik	VII.	latinščino v III., VII., grščino v VII., slovenščino v III.	18

Št.	Ime in značaj	Razrednik v	Učil	Število ur na teden
8	Jožef Kržišnik, profesor, svetni duhovnik, varuh zemljepisne zbirke	VI.	zgodovino in zemljepis v IV., VI., VII., VIII., zemljepis v I. a, I. b, lepopis v I. a, I. b.	I. poll. 22 II. poll. 21
9	Franc Kulovec, dr. bogoslovja, profesor verouka, svetni duhovnik, propovednik	III.	verouk v I. a, I. b, IV., V., VIII., nemščino v III., filoz. proped. v VII.	16
10	Franc Pengov, profesor, svetni duhovnik, varuh prirodopisne zbirke	—	prirodopis v I. a, I. b, II. a, II. b, V., VI., fiziko (v II. polletju mineralogijo in kemijo) v IV.	16
11	Gašpar Porenta, akademični slikar, profesor, svetni duhovnik	—	risanje v I. a, I. b, II. a, II. b, III. (2 oddelka), IV.	18
12	Jožef Prešern, profesor, svetni duhovnik	V.	latinščino v V., grščino v V., VI., slovenščino v II. b.	19
13	Anton Ratajec, dr. modroslovja, profesor, svetni duhovnik	—	matematiko v II. a, II. b, V., VI., VIII., fiziko v III., VIII.	I. poll. 19 II. poll. 20
14	Franc Reból, profesor, svetni duhovnik, oskrboval nemško dijaško knjižnico	IV.	nemščino v IV., VI., VII., VIII.	16
15	Janez Samsa, dr. modroslovja, profesor, svetni duhovnik	II. b	latinščino v II. b, grščino v IV., nemščino v II. b.	16
16	Ignacij Breitenberger, namestni učitelj, svetni duhovnik	I. b	slovenščino v I. b, nemščino v V., latinščino v I. b.	15
17	Franc Omerza, namestni učitelj, svetni duhovnik	I. a	latinščino v I. a, II. a, slovenščino v I. a.	18
18	Franc Trdan, dr. modroslovja, namestni učitelj, svetni duhovnik	II. a	zgodovino in zemljepis v II. a, II. b, III., V., slovenščino v II. a.	19

B. Za neobvezne predmete.

Vojteh Hybášek, svetni duhovnik, je poučeval petje v 6 oddelkih po 1 uro na teden: I. a, I. b, II. a, II. b, III., IV. in V. skupaj, VI., VII. in VIII. skupaj; poleg tega je poučeval cerkveno petje in glasbo.

Aleksander Jeločnik, učitelj na ljudski in obrtni šoli v Št. Vidu, je poučeval telovadbo v 9 oddelkih po 1 uro na teden: I. a, I. b, II. a in b (skupaj), III., IV., V., VI., VII., VIII.

Profesor **dr. Franc Kulovec** je poučeval francoščino po 2 uri na teden; pouka so se udeleževali učenci iz V., VI. in VII. razreda.

Profesor **Franc Pengov** je poučeval italijanščino v 2 tečajih po 2 uri na teden za učence iz IV., V., VI. in VII. razreda.

Profesor **Franc Reból** je poučeval slovensko stenografijo v 2 tečajih po 1 uro na teden za učence iz V. in VI. razreda in nemško stenografijo v 2 tečajih po 1 uro na teden iz VI., VII. in VIII. razreda.

2. Izprememba in dopust.

Začetkom šolskega leta 1913/14 sta vstopila v učiteljski zbor Frančišek Omerza in Ignacij Breitenberger. Imenovana sta bila za namestna učitelja od kn. šk. ordinariata z razpisom z dne 1. septembra 1913, št. 3822, in prideljena strokovnjaškemu vodstvu prof. dr. Frančiška Jereta in prof. Frančiška Rebóla z razpisom c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 17. oktobra 1913, št. 7145.

Namestni učitelj dr. Frančišek Jerè je bil z razpisom kn. šk. ordinariata z dne 1. septembra 1913, št. 3822, imenovan za pravega gimnazijskega učitelja z naslovom „profesor“; to imenovanje je c. kr. deželni šolski svet na znanje vzel z razpisom z dne 6. septembra 1913, št. 5905.

Kn. šk. ordinariat je dovolil z razpisom z dne 8. oktobra 1913, št. 4426, namestnemu učitelju Jožefu Prešernu dopust za čas od 16. do 31. oktobra.

Namestni učitelj Jožef Prešern je bil z razpisom kn. šk. ordinariata z dne 2. februarja 1914, št. 601, imenovan za pravega gimnazijskega učitelja z naslovom „profesor“; to imenovanje je c. kr. deželni šolski svet na znanje vzel z razpisom z dne 6. februarja 1914, št. 835.

Kn. šk. ordinariat je dovolil z razpisom z dne 11. decembra 1913, št. 5445, namestnemu učitelju dr. Janezu Samsu dopust za čas od 15. decembra 1913 do 31. januarja 1914.

Namestni učitelj dr. Janez Samsa je bil z razpisom kn. šk. ordinariata z dne 30. maja 1914, št. 2707, imenovan za pravega gimnazijskega učitelja z naslovom „profesor“; to imenovanje je c. kr. deželni šolski svet na znanje vzel z razpisom z dne 3. junija 1914, št. 3669.

Kn. šk. ordinariat je dovolil z razpisom z dne 5. aprila 1914, št. 1817, namestnemu učitelju dr. Francišku Trdanu dopust za čas od 15. aprila do 24. maja.

II.

Učni načrt.

V obveznih predmetih je ostal učni načrt neizpremenjen, kakor je priobčen v izveštju za šolsko leto 1912/13.

Neobvezni predmeti.

Prostoročno risanje. V tem predmetu so se poučevali vsi učenci I. razreda v oddelkih a in b in učenci II. razreda v oddelkih a in b, vsak oddelek po 3 ure na teden; učenci III. razreda pa v dveh oddelkih po 2 uri na teden in učenci IV. razreda 2 uri na teden. V I. razredu so risali preproste iz geometrijskih likov sestavljene (moderne in historične) plohe ornamentalne motive, stilizirane naravne like, predmete v narisu in plohe oblike po naravi. Semtertja risanje iz spomina. Risbe se izvajajo s svinčnikom in čopičem v dveh do treh barvah. — V II. razredu: Perspektivno risanje po prostem opazovanju, risanje temeljnih prostorovih likov v zvezi s sorodnimi predmeti v naravi in pohištvu; nadaljevanje risanja plohih motivov. Semtertja risanje iz spomina in vaje v skiciranju. — V III. razredu: Risanje po predmetih iz raznih tehničnih in umetno-obrtnih strok ter risanje primernih rastlinskih oblik in drugih predmetov iz narave; skiciranje preprostejših predmetov. — V IV. razredu: Nadaljevanje risanja predmetov, v tretjem razredu navedenih, v razširjenem obsegu.

Telovadba se je gojila v vseh osmih razredih (v I. v dveh oddelkih), in sicer v vsakem razredu po 1 uro na teden. Vaje so se vršile popolnoma sistematično na podlagi učnega načrta za srednje šole. V nižjih razredih se je vadilo na orodjih, a le lažje, telesnemu razvoju primerne vaje. Tembolj so se gojile proste in redovne vaje, vaje z ročki, palicami in korakanje. V obili meri so se gojile mladinske igre, kakor: tekalne, skakalne igre, igre z žogo, vrvjo itd. Vadili so se telovadci v vztrajnem in hitrem teku. Mnogokrat je bila na vrsti tudi športna igra: nogomet.

V višjih razredih so se vršile težje redovne vaje na mestu, z mesta in med korakanjem. Vadilo se je lepo in pravilno korakanje, dalje razdeljeni korak in menjalni korak. Učenci so telovadili na sledečih orodjih: Konj (podolgem in na šir, z ročaji in brez njih), bradlja,

drog, krogi, viseči drog, koza (podolgem in na šir), plezanje po drogovich, po vrvi in viseči lestvi; navpične, poševne in vodoravne lestve. Preskakovanje, dolge kolebnice. Skok v višino, odpah na nizki deski (1:50 m) ali na prožni deski (2:50 m). Skok v globino (4 m) in v daljavo (4:5 m). Skok skozi okno (dve vrvici, ena zgoraj, druga spodaj, ki se vedno bolj zblížujeta). Najmanjša razdalja obeh vrvic, skozi katere se je skakalo, je bila 30 cm. Skok v daljavo in višino obenem (oddalja deske 1:90 m in višina vrvice 1:50 m). Skakalo se je v višino in daljavo tudi z mesta, brez nateka in z odpahom na deski ali na golih tleh. V višjih razredih so se gojile težje borilne in tekmovalne igre na tleh in orodju (konj, koza). Igralo in tekmovalo se je ob ugodnem tudi na prostem. Telovadili so vsi gojenci razen onih, ki so bili oproščeni na podlagi zdravniškega izpričevala.

Italijanščina. V tem predmetu so se poučevali učenci v dveh oddelkih. V I. tečaju (2 uri na teden) je bilo 24 učencev iz IV., V. in VI. razreda. Za podlago je služila slovnica A. Mussafia-Maddalena. Pri pouku se je gledalo predvsem na praktično stran italijanščine kot občevalnega jezika, vpoštevala pa tudi vedno važnost pravilne pisave. V praktičnih vajah se je obdelal samostalnik in pridevnik, osebni zaimek in affissi, deminutiva, nedoločnik in deležnik preteklega časa, števnik, predlog, znanilnik sedanjega časa in velelnik.

V II. tečaju (2 uri na teden) je bilo 10 učencev iz VI. in VII. razreda. Predelala se je samo s praktičnimi vajami ostala slovniška tvarina. Vpogled v italijansko slovstvo je nudilo čitanje spisov glavnih zastopnikov italijanske literature v odlomkih iz knjige: Maddalena, Raccolta di prose e poesie italiane.

Francoščina se je poučevala 2 uri na teden po Fr. Juvančičevi slovnici (I. del). Poleg tega se je razširil slovniški obseg tvarine tudi na pravilne in nepravilne glagole, katerih pisatelj še ne obravnava v I. delu. Čitanje začetnih poglavij M. De Florijanovega Guillaume Tell.

Petje. I. a in I. b razred à 1 uro na teden: Glasba in nje razdelitev, ton (kako nastane), lastnosti tona. O dihanju. O oddihu. Tvoritev in izgovarjanje samoglasnikov in soglasnikov. Splošna pravila za petje. Najnavadnejše napake v glasu. Imena tonov. Note. Ključi. O dolgosti tona. Takti. Metronom. Vokalize. Pavze. Tempo. Predtakt. Dinamična, prestavljalna in ponavljalna znamenja. Trijole, kvintole itd. Sinkope. Intervali. Vaje in dvoglasne pesmi. Udeležba: I a — 44, I b — 42 učencev.

II. a in II. b razred à 1 uro na teden: Intervali melodični, harmonični, čisti, veliki, mali, zvečani, zmanjšani. Tonov rod, tonovi načini, lestvice dur in mol. Trizvok. Petje lestvic in trizvokov. Dvoglasne in triglasne pesmi. Udeležba: II. a — 28, II. b 26—30 učencev.

III., IV., V. razred à 1 uro na teden: Nauk o intervalih. Obrnjeni intervali. Konsonance in disonance. Razvez disonanc. Harmonija. Trizvok: veliki, mali, zvečani in zmanjšani. Lege trizvoka. Glavni in postranski trizvoki. Zveza trizvokov. Stični in nestični trizvoki. Postop glasov: vzporedni, nasprotni in enostranski. Kadenca. Zveza nestičnih trizvokov. Napačni postopi. Zveza glavnih trizvokov. (Naloge.) Štiriglasni deški zbori. Udeležba: $25 + 12 + 5 = 42$.

VI., VII., VIII. razred à 1 uro na teden: Zgodovina glasbe in nje razdelitev. Glasba in godala Egipčanov, Babiloncev, Asircev, Judov, Indov, Kitajcev in Japoncev, Grkov in Rimljanov. Glasba prvih kristjanov. Zgodovina koral. Korali teoretično in praktično. Petje moških zborov. Vaje v poučevanju, intoniranju in dirigiranju. Udeležba: $22 + 9 + 2 = 33$.

Cerkveni zbor šteje 102 pevca, in sicer: 34 sopranistov, 30 altistov, 19 tenoristov in 19 basistov.

Stenografija. A. Slovenska. V tem predmetu so se poučevali učenci V., VI. in VII. razreda v dveh tečajih po 1 uro na teden. Učna knjiga za prvi tečaj (1 uro na teden) je bila „Slovenska stenografija“, Fr. Novak. Prvi del. Korespondenčno pismo. Druga izdaja (1910): Nauk o črkah in njihovem zlaganju v besede (besedotvoritev); nauk o besedah, nastalih po izpeljavi in sestavi, in o besednih plemenih, njihovem pregibanju in krajšanju (besedno krajšanje). — Udeležba v I. polletju: 26 učencev, v II. polletju: 19 učencev. — Učna knjiga za drugi tečaj (1 uro na teden) je bila „Slovenska stenografija“, Fr. Novak. Drugi del (1901): Debatno pismo ali stavkovno krajšanje. — Udeležba v I. polletju: 7 učencev, v II. polletju: 5 učencev.

B. Nemška. V nemški stenografiji so se poučevali učenci VI., VII. in VIII. razreda, ki so poprej že obiskovali vsaj prvi tečaj slovenske stenografije, in sicer v dveh tečajih po 1 uro na teden. Učna knjiga za oba tečaja je bila „Lehrbuch der Stenographie (System Gabelsberger)“, Emil Kramsall, 8. izdaja (Wien, 1910). Prvi tečaj: Nauk o besedotvoritvi in besednem krajšanju (Prvi del knjige). Udeležba v I. polletju: 12 učencev, v II. polletju: 10 učencev. — Drugi tečaj: Debatno pismo ali nauk o stavkovnem krajšanju (Drugi del knjige). Udeležba v I. in II. polletju: 7 učencev. — Poleg učne knjige so si učenci obeh tečajev naročili za vajo v branju „Stenographisches Übungsblatt ‚Gabelsberger‘“. Redigiert vom Vereine staatlich geprüfter Stenographielehrer in Österreich. Verlag: Deutscher Gabelsberger Stenographen-Zentralverein in Prag I. Eisengasse 22, ki ga je priporočilo šolam kot učni pripomoček c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk z razpisom z dné 5. marca 1914, št. 8321. (Vsak mesec razen avgusta in septembra ena številka.)

III.

Učne knjige,

ki bodo služile pouku v šolskem letu 1914/15.

Za I. razred.

Veliki katekizem ali krščanski nauk.

Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 10. izdaja.

Sket-Wester. Slovenska čitanka za I. razred srednjih šol. 5. izdaja.

Končnik-Fon. Deutsches Lesebuch. I.

Pipenbacher. Latinska slovnica.

Pipenbacher. Latinska vadnica za I. razred. 2. izdaja.

Pajk. Zemljepis za I. gimnazijski razred.

Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
42. Auflage.

Matek-Peterlin. Aritmetika za nižjo stopinjo srednjih šol.

Mazi. Geometrijski nazorni nauk za I. razred.

Macher. Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol.

Macher. Prirodopis rastlinstva za nižje razrede srednjih šol.

Za II. razred.

Veliki katekizem ali krščanski nauk.

Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 10. izdaja.

Sket-Wester. Slovenska čitanka za II. razred srednjih šol. 3. izdaja.

Končnik-Fon. Deutsches Lesebuch. I.

Pipenbacher. Latinska slovnica.

Pipenbacher. Latinska vadnica za II. razred.

Vrhovec-Bežek. Zemljepis za spodnje in srednje razrede srednjih šol.
II. 2. izdaja.

Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
42. Auflage.

Kaspret. Zgodovina starega veka. 2. izdaja.

Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.

Aritmetika kakor v I.

Mazi. Geometrijski nazorni nauk za II. razred.

Macher. Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol.

Macher. Prirodopis rastlinstva za nižje razrede srednjih šol.

Za III. razred.

Stroj. Liturgika.

Karlin. Zgodovina razodetja božjega v stari zavezi.

Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 10. izdaja.

- Sket-Wester. Slovenska čitanka za III. razred. 2. izdaja.
Končnik-Fon. Deutsches Lesebuch. II.
Pipenbacher. Latinska slovnica.
Pipenbacher. Latinska vadnica. III. del.
Košan. Latinska čitanka za III. gimnazijski razred.
Tominšek. Grška slovnica.
Tominšek. Grška vadnica.
Vrhovec-Bežek. Zemljepis za spodnje in srednje razrede srednjih šol.
II. 2. izdaja.
Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
42. Auflage.
Mayer-Kaspret. Zgodovina srednjega veka.
Mayer-Kaspret. Zgodovina novega veka.
Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
Aritmetika kakor v I.
Mazi. Geometrijski nazorni nauk za III. razred.
Senekovič. Fizika za nižje gimnazijske razrede. 3. natis.

Za IV. razred.

- Karlin. Zgodovina razodetja božjega v novi zavezi.
Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 9. izdaja.
Sket-Wester. Slovenska čitanka za IV. razred srednjih šol. 2. izdaja.
Končnik-Fon. Deutsches Lesebuch. II.
Pipenbacher. Latinska slovnica.
Pipenbacher. Latinska vadnica. IV. del.
Caesar. De bello Gallico; ed. Prammer.
Tominšek. Grška slovnica.
Tominšek. Grška vadnica.
Mayer-Kaspret. Zgodovina novega veka.
Orožen. Zemljepis avstrijsko-ogrske države za IV. razred srednjih šol.
Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
Kozenn-Heiderich-Schmidt. Geogr. Atlas f. Mittelsch. 42. Aufl. Poljubno
tudi: Rothaug, Geographischer Atlas zur Vaterlandskunde, 2. Aufl.
Matek. Aritmetika in algebra za IV. in V. gimnazijski razred.
Fizika kakor v III.
Herle. Kemija in mineralogija za IV. razred.

Za V. razred.

- Svetina. Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol. Prva knjiga.
Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 9. izdaja.
Sket. Slovensko berilo za V. in VI. razred. 3. izdaja.
Willomitzer. Deutsche Grammatik. 13. Auflage.

- Bauer - Jelinek - Pollak - Streinz. Deutsches Lesebuch für Gymnasien.
V. Band. 2. Auflage. (Ohne mittelhochdeutsche Texte.)
Pipenbacher. Latinska slovnica.
Brežnik. Latinske vadbe za peti in šesti gimnazijski razred.
Livii ab urbe condita libri I., II., XXI., XXII.; ed. Zingerle.
Ovids ausgewählte Gedichte von Sedlmayer.
Caesar. De bello Gallico; ed. Prammer.
Tominšek. Grška slovnica.
Tominšek. Grška vadnica.
Prinz. Auswahl aus Xenophon. I. Teil. Einleitung mit Text. S Tominškovim slovarčkom.
Homer. Ilias; ed. Christ.
Pirc. Zgodovina starega veka.
Vrhovec-Bežek. Zemljepis za spodnje in srednje razrede srednjih šol.
II. 2. izdaja.
Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
41. Auflage.
Matek. Aritmetika in algebra za četrti in peti gimnazijski razred.
Matek-Mazi. Geometrija za četrti in peti gimnazijski razred.
Poljanec. Mineralogija in geologija za velike gimnazije.
Macher. Botanika za višje razrede srednjih šol.

Za VI. razred.

- Pečjak. Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol. Druga knjiga.
Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 9. izdaja.
Sket. Slovensko berilo za V. in VI. razred. 3. izdaja.
Willomitzer. Deutsche Grammatik. 12. Auflage.
Bauer-Jelinek-Pollak-Streinz. Deutsches Lesebuch für Gymnasien. VI. Band.
Tominšek. Latinska slovnica.
Brežnik. Latinske vadbe za peti in šesti gimnazijski razred.
Scheidler. Des C. Sallustius bellum Catilinae, bellum Jugurthinum und
Reden und Briefe aus den Historien zum Schulgebrauche heraus-
gegeben.
Nohl. Ciceros Reden gegen L. Catilina und seine Genossen.
Klouček. Vergils Aeneis nebst ausgewählten Stücken der Bucolica und
Georgica.
Tominšek. Grška slovnica.
Tominšek. Grške vadbe.
Homer. Ilias von Christ.
Herodot. Auswahl von Scheindler.
Pirc. Zgodovina starega veka.

- Pirc-Komatar. Zgodovina srednjega veka.
Vrhovec-Bežek. Zemljepis za spodnje in srednje razrede srednjih šol.
II. 2. izdaja.
Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
41. Auflage.
Matek-Zupančič. Aritmetika in algebra za VI., VII. in VIII. gimnazijski
razred.
Matek. Geometrija za VI., VII. in VIII. gimnazijski razred.
Poljanec. Prirodopis živalstva za višje razrede srednjih šol.

Za VII. razred.

- Pečjak. Katoliški verouk za višje razrede srednjih šol. Tretja knjiga.
Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 9. izdaja.
Sket. Staroslovenska čitanka za višje razrede srednjih šol.
Sket. Slovenska slovstvena čitanka za VII. in VIII. razred. 2. izdaja.
Willomitzer. Deutsche Grammatik. 10.—11. Auflage.
Jelinek - Pollak - Streinz. Deutsches Lesebuch für Gymnasien. VII. Band.
Tominšek. Latinska slovnica.
Cicero. Pro Milone.
Cicero. Cato Maior.
Vergil. Aeneis von Klouček kakor v VI.
Plinii epistulae; ed. Kukula.
Homer. Odyssee von Christ.
Demosthenes. Ausgewählte Reden von Wotke.
Scheidler. Lesebuch aus Plato und Aristoteles.
Tominšek. Grška slovnica.
Komatar-Pirc. Zgodovina novega veka.
Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
41. Auflage.
Matek-Zupančič. Aritmetika in algebra za VI., VII. in VIII. gimn. razred.
Matek. Geometrija za VI., VII. in VIII. gimnazijski razred.
Reisner. Fizika za višje razrede srednjih šol.
Reisner. Kemija za VII. gimn. razred.
Ozvald. Logika.

Za VIII. razred.

- Medved. Cerkevna zgodovina.
Janežič-Sket. Slovenska slovnica za srednje šole. 9. izdaja.
Sket. Staroslovenska čitanka za višje razrede srednjih šol.
Sket. Slovenska slovstvena čitanka za VII. in VIII. razred. 2. izdaja.
Willomitzer. Deutsche Grammatik. 10.—11. Auflage.

- Jelinek-Pollak-Strein. Deutsches Lesebuch. VIII. Band.
 Tominšek. Latinska slovnica.
 Weidner. Tacitus in Auswahl.
 Huemer. Horatius Flaccus.
 Tominšek. Grška slovnica.
 Scheindler. Lesebuch aus Plato und Aristoteles.
 Sophokles. Aias.
 Domovinoznanstvo se bo pozneje naznanilo.
 Putzger. Historischer Schulatlas. 27.—32. Auflage.
 Kozenn - Heiderich - Schmidt. Geographischer Atlas für Mittelschulen.
 40. Auflage. Poljubno tudi: Rothaug, Geographischer Atlas zur Vater-
 landskunde. 2. Aufl.
 Matek-Zupančič. Aritmetika in algebra za VI., VII. in VIII. gimnazijski
 razred.
 Matek. Geometrija za VI., VII. in VIII. gimnazijski razred.
 Reisner. Fizika za višje razrede srednjih šol.
 Ozvald. Psihologija.

IV.

Prebrana tvarina.

A. Iz latinščine.

- III. razred: Cornelius Nepos (ed. Košan): De Miltiade, de Themistocle, de Aristide, de Cimone, de Agesilao, de Epaminonda.
 IV. razred: Caesar, De bello Gallico (ed. Pramer): I., II. 16—28,
 VII. Privatno: II. 1—15, III., IV., V., VI.
 V. razred: Ovidius (ed. Sedlmayer): Metam.: 1—6, 11—18, 20, 25,
 30; Eleg.: 1, 3, 5; Fasti: 1, 5—15, 17, 18; Tristia: 1, 8. Privatno:
 Metam.: 15, 19, 21, 23, 24; Eleg.: 2, 4; Fasti: 2, 3, 16; Tristia: 2,
 3—7. — T. Livius (ed. Zingerle): Liber XXI. Privatno: Liber I.
 VI. razred: Sallustius, Bellum Iugurthinum (ed. Scheindler). Privatno:
 Sallustii Orationes et epistulae excerptae de Historiis. — Cicero, In
 Catilinam or. I. Priv.: In Catilinam II., III., IV. — Vergilius (ed. Klouček)
 Aeneidos I. I., II. Ecl. I., V. Georg. I., V., VI. Privatno: Aeneidos I. III.
 1—300, V.
 VII. razred: Cicero (ed. Nohl): De imperio Cn. Pompei; pro Qu.
 Ligario; pro rege Deiotaro; Laelius de amicitia. Plinii Epist. (ed. Kukula):
 XXIX, XXXII, XXV, XL, XXXIV, V, XIII, VIII, XIV, XXXVII, LI, LIII,
 LVIII, LX. Vergilius (ed. Klouček): Aeneid. IV 1—360.
 VIII. razred: Horatius (ed. Huemer): Carm. I. 1, III. 30, II. 20, IV. 9,
 II. 13, I. 6, I. 32, IV. 2, IV. 3, I. 31, I. 17, III. 13, I. 7, III. 29, II. 6,

IV. 2, I. 4, IV. 7, I. 28, II. 14, I. 11; Epod. 13; Carm. II. 13, I. 3, II. 10, III. 8, III. 21, II. 17, I. 24, II. 27, III. 9, III. 16; Epod. 2; Carm. II. 16, II. 2, II. 18, III. 1, III. 2, III. 3, III. 4, III. 5, III. 6, II. 15, I. 34, I. 22; Carm. saec. I. 35, I. 10, III. 18; — Sat. I. 1, I. 6, I. IX, II. 6; Epist. I. 2, I. 6, I. 16; De arte poetica. — Privatno: Carm. III. 24, III. 23, I. 14, II. 1, I. 2, I. 12, I. 37, III. 25, IV. 5, IV. 15; Epod. 1, 7, 9; Sat. I. 3, — Tacitus (ed. Weidner): De Germania 1—27. — Annal. I.

B. Iz grščine.

V. razred: Xenophon (ed. Prinz): An.: 1—5, 6 c—d, 7, 8—11, 12 a—c; Mem.: 1, 2, 3, 5; Kyr.: 1—3, 7. Privatno: An.: 17. — Homer (ed. Christ): Iliad. I—III; privatno IV.

VI. razred: Homer (ed. Christ): Iliad. IV, VI, IX, XVI, XVIII. Privatno: XX, XXII, X. — Herodot (ed. Scheindler) št. 1—4, 9, 16—26.

VII. razred: Homer (ed. Christ): Odyss. I 1—239, V 28—410, VI 1—290, VII 1—99, 112—121, 128, 154—155, 216—224, VIII 287—354, IX 1—98, 149—154, 159—500, X 1—426. Demosth. (ed. Wotke): *Κατὰ Φιλίππων* III. Plato (ed. Schneider): *Ἀπολογία Σωκράτους* c. I—XV.

VIII. razred: Platon (ed. Scheindler): Kriton, Euthyphron, Protagoras, K. 2—7, 9, 11, 12, 14, 15; Theaitetos, K. 8, 25; Gorgias, K. 40, 41, 39, 46, 47, 62, 64, 76—83; Symposion, K. 25, 26; Phaidon, K. 1—13, 32—34, 63—67; Aristot. Poetik, K. 1—15 izbor. (O bistvu tragedije); Sophokl. Antigone. Homer (ed. Christ): Odyss. XIII. — Privatno: Platon Politeia II. K. 18—21. Timaios, K. 6; Xenoph. Memorabilia, A IV, 1—18; Politeia, I. K. 9.

V.

Pismene naloge.

A. Iz slovensščine.

V. razred.

1.*¹ Jesen (po Stritarju v Gosp. Mirodolskem). — 2. V čem se loči balada od romance? (Pokažite na prebranih zgledih.) — 3.* Slovenska bajeslovna bitja. — 4. Ljubljana, večja in lepša mesta so na svetu — ali vendar ni ti enakega pod nebom! (Iv. Cankar.) — 5.* Najbolj sem hvaležen Bogu za to, da sem se rodil na slovenski zemlji — sredi malega, a čilega naroda. (Tavčar.) — 6. Kralj Matjaž — naš *ἥρωος ἐπώνυμος*. — 7.* Prizor iz grške bitke. — 8. Razlika med slovensko in hrvaško narodno poezijo. — 9.* Brzovlak je prišel . . . — 10. Zgodo-

¹ Z * so zaznamovane domače naloge.

vinsko ozadje Krsta pri Savici. — 11.* Delo in šport (po dr. Tomišku). — 12. Kako je Bogomila pripravila Črtomira do izpreobrnitve?

VI. razred.

1. Bistveni znaki lirike. (Pokažite na prebranih zgledih.) — 2.* Kaj bi bilo človeštvo brez Helenov in Rimljanov? (Stritar.) — 8. Analiza Stritarjevega „Oresta“. — 4.* Zimski sprehod (po dispoziciji). — 5. Shema drame. (Pokažite na prebranem zgledu: Finžgar, Naša kri.) — 6.* Pol dne v zrakoplovu. — 7. Jugurtov značaj. — 8.* Pregnanec. — 9. Kje je lepše življenje kakor na kmetih? (Glede na pomlad.) Stritar. — 10.* Kam bi najrajši šli na majniški izlet? — 11. Sv. Metod — jetnik. — 12.* Beseda na pot v počitnice (po Ks. Mešku).

VII. razred.

1.* Ilirija zopet avstrijska! (Zgodovinsko premišljevanje ob stoletnici.) — 2. Obseg staroslovenskega slovstva. — 3.* Iztok zapadu dobro jutro kliče. Župančič. (Svetovne prometne zveze.) — 4. Močan si, o slovenski narod! Tisoč in pet sto let krvaviš, izkrvavel nisi! Cankar. (Glede na nekdanji obseg slovenske zemlje.) — 5.* Kaj je povzročilo tridesetletno vojsko? — 6.* En dan na morju. — 7. Naš narod si je pisal zgodovino s solzami. Cankar. (Zgodovinsko premišljevanje ob 500-letnici slovenskega ustoličenja koroških vojvod.) — 8.* Povsod iščejo sreče, a ona cvete v blagem človeškem srcu. (Stritar.) — 9. Slovensko slovstvo pred Vodnikom (popularno predavanje). — 10.* Pomen telesnega dela v počitnicah.

VIII. razred.

1.* Iz knjig se ne spoznava življenje. (Stritar.) — 2. Najboljši so-trudnik „Kranjske Čbelice“. — 3.* Kako naj piše znanstvenik, kako umetnik? — 4. Kateri staroklasični pisatelj mi najbolj ugaja? — 5.* Genij je pridnost. — 6. Kako se je razvil naš pismeni jezik? — 7.* Bridka žalost me prešine — ko se spomnim domovine. S. Jenko. (Zgodovinsko premišljevanje ob 500-letnici slovenskega ustoličenja koroških vojvod.) — 8. Prvi slovenski klasični pripovedniki. — 9.* Um napreduje, kaj pa človeško srce? (Stritar.) — 10. Zrelostni izpit. Dr. A. Breznik.

B. Iz nemščine.

V. razred.

1. „Erlkönigs Tochter“ und „Erlkönig“. (Ein Vergleich.) — 2. Bunt sind schon die Wälder, Gelb die Stoppelfelder, Und der Herbst beginnt. (Salis: Herbstlied.) — 3. Vergleichung der beiden Hildebrandslieder nach

Inhalt und Form. — 4. Sänger und Held. (Bertran de Born und Tail-lefer.) — 5. Die Kraniche des Ibykus. (Inhaltsangabe.) — 6. Sonntagsruhe. — 7. Auferstehung in der Natur. — 8. Geschicke in den Dichtungen. — 9. Gunters Werbung um Brunhilden. — 10. a) Unser Maiausflug b) Parzival in der Gralburg. Ig. Breitenberger.

VI. razred.

1. a) Hie kann nicht sein ein böser Mut, Wo da singen Gesellen gut. b) Eintracht Macht, Zwietracht Ohnmacht. — 2. Herbstbeschaftigungen. (Beobachtungen auf einem Spaziergange.) — 3. Simplicius' Aufenthalt bei dem Einsiedler und dessen Bedeutung für das spätere Leben des Helden. — 4. a) Am Weihnachtsabend in der Heimat. b) Lob der Freundschaft und Treue. — 5. a) Die Tugenden der Römer in ihrer guten alten Zeit. b) Sich regen bringt Segen. — 6. a) Klopstock als Lobredner der Freundschaft in seinen Oden. b) Süß ist, fröhlicher Lenz, deiner Begeisterung Hauch. (Klopstock, Der Zurchersee.) — 7. a) Huons Reise nach Bagdad. b) Wandervogel und Reisende. — 8. Just, ein treuer Diener seines Herrn. — 9. Unser Maiausflug. — 10. Der glückliche Schulmeister Tamm. (Darlegung nach Voß' Idylle: Der siebzigste Geburtstag.)

VII. razred.

1. a) Was zieht die Menschen in die Ferne? b) Was zieht uns nach den Bergen? — 2.* Charakter der Goetheschen Iphigenie. — 3. Weshalb ist die Feuersbrunst für die meisten Menschen ein so anziehendes Schauspiel? — 4.* a) Beschreibung eines Glockengusses. b) Bei welchen Anlässen wird die Glocke geläutet? — 5. a) Das Charakterbild Schillers nach Goethes Epilog zu Schillers „Glocke“. b) Wissen ist besser als Reichtum. c) Hand und Maschine. (Vergleichung.) — 6. a) Welche Lieblingsgedanken Schillers wiederholen sich in seinen kulturhistorischen Gedichten? b) Ruhm und Tadel muß der Mensch ertragen lernen. Sich und andre wird er gezwungen, recht zu kennen. (Anknufend an Goethes „Torquato Tasso“ I, 2, 295—297.) — 7.* Prudens futuri temporis exitum — Caliginosa nocte premit deus. (Horaz.) — 8. a) Wert der Freundschaft im Unglück. (Tasso — Antonio.) b) Im Leben ist Vergessen nicht die letzte Tugend. (Platen.) — 9.* Inwiefern bedarf der Dichter des Helden und der Held des Dichters? — 10. a) Wilhelm Tell — ein Mann der Tat. b) Die Bedrückungen der Schweizer durch die österreichischen Landvogte. (Nach Schillers Wilhelm Tell.)

VIII. razred.

1. a) Pflug und Schwert. (Vergleichung mit besonderer Berücksichtigung ihres Wertes für die Gesittung der Menschheit.) b) Heine

und das junge Deutschland. — 2.* „Euch, ihr Götter, gehört der Kaufmann. Güter zu suchen — Geht er; doch an sein Schiff knüpft das Gute sich an.“ (Schiller.) — 3. Daß nur Menschen wir sind, der Gedanke beuge das Haupt dir; — Doch daß Menschen wir sind, richte dich freudig empor! — 4.* Die Technik der volkstümlichen Rede in Gottfried Kellers Novelle „Das Fähnlein der sieben Aufrechten“. — 5. Der erste Gesang von Goethes „Hermann und Dorothea“ als Exposition der Handlung und der Charaktere. — 6. a) Der Habichtshof und seine Bewohner. b) Beides wußt' er: klug zu reden, — Und, was klüger, klug zu schweigen. (Webers Dreizehnlinden III. 38.) c) Knabenzucht will harte Hände. (Webers Dreizehnlinden III. 36.) — 7.* a) Der Österreicher hat ein Vaterland — Und liebt's und hat auch Ursach', es zu lieben. (Wallenstein II. I, 5, 306—307.) b) Das Meer ein Band der Nationen, ein Träger der Kultur. c) Eisen und Kohle die neuen Weltherrscher. — 8. a) Vorzüge der dramatischen Dichtkunst. b) Die geographische Lage Österreichs und ihre Folgen. — 9. Zrelostni izpit.

Fr. Reból.

VI.

Prosta predavanja.

A. Slovenska.

VII. razred.

Bidovec Val.: Henrik Sienkiewicz. — Perne Jož.: Zgodovinsko ozadje Ogrinčeve povesti „Vojnimir ali poganstvo in krst“. — Gašperšič Jož.: Zgodovinsko ozadje „Krsta pri Savici“. — Kranjc Fr.: Sugestija. — Potočnik Jak.: Katolicizem in narodnost. — Oblak Gabr.: Avtomobil in njega pomen. — Vadjal Iv.: P. Luis Coloma. — Gerčar Jos.: Mickiewicz. — Hladnik Ant.: Mihael Jurjevič Lermontov. — Merhar Fr.: Romeo in Julija (razvoj dejanja in karakteristika glavnih oseb). — Zor Jan.: Kratek pregled ruske literature pred Puškinom. — Cerar Fr.: Feodor Mihajlovič Dostojevski. — Peterlin Alb.: Andrej Einspieler. — Lesar: Zgodovinsko ozadje Medvedovega Kacijanarja. — Končan Ant.: Charles Dickens. — Škedelj Fr.: Turgenjev. — Moder Ant.: Kulturno stanje pračloveka v kameni dobi. — Triller J.: Razvoj zrakoplovstva. — Pele J.: Nikolaj Kopernik. — Verbič Fr.: Tolstoj. — Klinar: Grška telovadba.

VIII. razred.

Hrastelj Fr.: Mencingerjev „Abadon“. — Gnidovec Alb.: Peter Preradović. — Milavec Ciril: Boj med Stritarjem in Mahničem. — Šoklič Jak.: Gregorčičev in Medvedov Job. — Dovč J.: Ivan Mažu-

ranić. — Kern Fr.: Charles Baudelaire. — Korbar: Razvoj telovadbe pri Slovencih. — Belec Fr.: Marko Marulić: Judit. — Udir Jož.: Katoliška cerkev in kultura. — Kvas Fr.: Tavčarjev roman „Mrtva srca“. — Dolničar Vinko: M. A. Reljkovičev Satir. — Šolar Zdr.: Eripuit coelo fulmen (Siemens, Edison, Tesla). — Sever M.: Tegetthoff. — Lovšin Vinko: Razvoj cerkvene glasbe v prvem tisočletju.

B. Nemška.

VII. razred.

1. Bidovec Valentin: Meine Erinnerungen an Lourdes. — 2. Škedelj Franc: „Seelengröße ist gewöhnlich mit Willensschwäche verbunden, weil die Großmut nicht anders kann als vergeben und vergessen.“ (Sheehan, Lisheen I. 1.) Kann man diese Worte auf Shakespeares Hamlet anwenden? — 3. Oblak Gabriel: Elektrisches Licht und seine Verwendung. — 4. Kranjc Frančišek: *Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις* des Euripides und Goethes „Iphigenie auf Tauris“. — 5. Perne Jožef: Racine's Leben und Dichten. — 6. Gašperšič Jožef: Die Hauptentwicklungsmomente in der Musikgeschichte. — 7. Zor Janez: Die Ursachen des Nationalhasses zwischen den Bulgaren und Griechen.

VIII. razred.

1. Udir Jožef: Friedrich Wilhelm Weber als Dichter. — 2. Lovšin Vinko: Richard Wagners „Parsifal“. — 3. Gnidovec Albin: Wilhelm Emanuel Freiherr v. Ketteler, Bischof von Mainz, Sozialreformer in Deutschland. — 4. Šoklič Jakob: Calderon de la Barca, mit besonderer Rücksicht auf seine geistlichen Festspiele. — 5. Kvas Frančišek: Über den geschichtlichen Roman. — 6. Semič Ivan: Die Entwicklung der kirchlichen Baustile. — 7. Kern Frančišek: Edgar Allan Poe. — 8. Podbregar Pavel: Josephs II. Charakter, seine Pläne und deren Ausführung. — 9. Sever Friderik: Österreich als Seemacht. — 10. Belec Frančišek: Alte und moderne Utopien. — 11. Korbar Frančišek: Wert und Zweck des Turnens.

VII.

Učila.

I. Gimnazijska knjižnica.

A. Učiteljska knjižnica.

Varuh: *Prof. dr. Jožef Demšar.*

Učiteljska knjižnica se je pomnožila za 236 del, oziroma 545 zvezkov. Koncem šolskega leta 1913/14 šteje 2226 del v 5016 zvezkih.

Časopisi in zborniki:

1. Allgemeines Literaturblatt. Herausgegeben durch die österreichische Leo-Gesellschaft. XXIII. Jahrgang. Erscheint am 15. und letzten jedes Monates.
2. Archiv für slawische Philologie. XXXV. Band. Erscheint in Heften zu 10 Bogen oder Doppelheften zu 20 Bogen, je vier Hefte bilden einen Jahrgang.
3. Bergstadt, Die. Monatsblätter. II. Jahrgang.
4. Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Mitteilungen des Museal-Vereines für Krain. Comptes-Rendus de l'Association du Musée de Carniole. Nova vrsta. Letnik V.
5. Christliche Kunst, Die. Monatschrift für alle Gebiete der christlichen Kunst, der Kunstwissenschaft sowie für das gesamte Kunstleben. X. Jahrgang.
6. Christlich-pädagogische Blätter. Monatschrift für Religionsunterricht und Jugendseelsorge. Herausgegeben vom Wiener Katecheten-Verein. XXXVII. Jahrgang.
7. Čas. Znanstvena revija „Leonove družbe“. Letnik VIII. Izhaja kot dvomesečnik.
8. Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru. X. letnik.
9. Deutsche Literaturzeitung. XXXV. Jahrgang. Erscheint jeden Sonnabend.
10. Dom in Svet. Književnosti in umetnosti. Letnik XXVII. Izhaja 25. dne vsakega meseca.
11. Euphorion. Zeitschrift für Literaturgeschichte. 20. Band. Jährlich erscheinen vier Hefte.
12. Geographischer Anzeiger. Blätter für den geographischen Unterricht. XV. Jahrgang. Jährlich 12 Hefte.
13. Germanisch-romanische Monatsschrift. VI. Jahrgang.
14. Gral, Der. Monatsschrift für Kunstpflege im katholischen Geiste. 8. Jahrgang.

15. Hochland. Monatsschrift für alle Gebiete des Wissens, der Literatur und Kunst. XI. Jahrgang.
16. Hrvatska Straža za kršćansku prosvjetu. Godina XII. Izlazi svakoga drugoga mjeseca.
17. Hrvatska Škola. Mjesečnik za školstvu, prosvjetu, književnost. Godina III.
18. Indogermanische Forschungen. Zeitschrift für indogermanische Sprach- und Altertumskunde. XXXIII. Band. Erscheinen in Heften von ungefähr vier Bogen. Vier bis fünf Hefte bilden einen Band.
19. Katechetische Blätter. Organ des Münchener Katecheten-Vereins. Neue Folge. XV. Jahrgang. Monatlich erscheint ein Heft.
20. Kultur, Die. Viertel-Jahrschrift für Wissenschaft, Literatur und Kunst. Herausgegeben v. der österreichischen Leo-Gesellschaft. XV. Jahrgang.
21. Lehrproben und Lehrgänge aus der Praxis der höheren Lehranstalten. Zur Förderung der Zwecke des erziehenden Unterrichts 1914. Erscheinen vierteljährlich.
22. Ljubitelj kršćanske umetnosti. I. letnik. Izhaja štirikrat na leto.
23. Ljubljanski Škofijski List. Leto 1914.
24. Ljubljanski Zvon. Mesečnik za književnost in prosveto. Letnik XXXIV.
25. Lovec. List za lov in ribarstvo. Leto V. Izhaja 15. vsakega meseca.
26. Nastavni Vjesnik. Izdaje Društvo hrvatskih srednješkolskih profesora. Knjiga XXII. Izlazi jedamput svakoga mjeseca.
27. Natur und Kultur. XI. Jahrgang. Monatlich zwei Hefte.
28. Naturwissenschaftliche Wochenschrift. Neue Folge. XIII. Band.
29. Österreichische Rundschau. Band XXXIX. Am 1. und 15. jedes Monats erscheint ein Heft.
30. Planinski Vestnik. Glasilo „Slovenskega Planinskega Društva“. Leto XX. Izhaja desetkrat na leto.
31. Slovanský Přehled. Ročník XVI. Vychází v sešitech tříarchových vždy první pátek v měsíci, vyjímajíc srpen in září.
32. Slovenski Učitelj. Glasilo slovenskih kršćanskih učiteljskih in katehetskih društev. Letnik XV. Izhaja sredi vsakega meseca.
33. Stimmen aus Maria Laach. Katholische Blätter. Jahrgang 1913/14. Jährlich 10 Hefte.
34. Świat Słowiański. Miesięcznik. Rocznik X.
35. Theologisch - praktische Quartalschrift. 67. Jahrgang. Die einzelnen Hefte erscheinen regelmäßig bis längstens 15. Jänner, 15. April, 15. Juli und 15. Oktober eines jeden Jahres.
36. Theologie und Glaube. Zeitschrift für den katholischen Klerus. Jahrgang VI. Erscheint jährlich in 10 Heften.
37. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht. Jahrgang 1914.

38. Voditelj v bogoslovnih vedah. Leto XVII.
39. Zeitschrift für den deutschen Unterricht. 28. Jahrgang. Erscheint jährlich in 12 Heften.
40. Zeitschrift für den physikalischen und chemischen Unterricht. 27. Jahrgang. Erscheint sechsmal jährlich.
41. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. 55. Jahrgang. Erscheint zwölfmal jährlich.
42. Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen. Der ganzen Reihe 46. Band. Vier zwanglos erscheinende Hefte.

B. Dijaška knjižnica.

Varuh: *Prof. dr. Jožef Demšar.*

- a) Slovenska se je pomnožila za 18 del, oziroma 79 zvezkov. Koncem šolskega leta 1913/14 šteje 609 del v 2037 zvezkih.
- b) Nemška se je pomnožila za 23 del, oziroma 358 zvezkov. Koncem šolskega leta 1913/14 šteje 418 del v 1455 zvezkih.

II. Zemljepisna in zgodovinska učila.

Varuh: *Prof. Jožef Kržišnik.*

Zbirka se je pomnožila s temi-le učili:

Slike: 1. Geographische Charakterbilder aus Österreich-Ungarn: a) Vojno pristanišče v Pulju, b) Vitkovice, c) Hallstattsko jezero, d) Donava pred Dunajem, e) premogovnik pri Duhcevem, f) petrolejev vir v Boryslavu.

2. Wandbilder hervorragender Bauwerke in Österreich: a) Stolnica sv. Štefana na Dunaju, b) državna zbornica na Dunaju, c) votivna cerkev na Dunaju, d) mestna hiša na Dunaju, e) Karlova cerkev na Dunaju, f) Belvedere, g) dvorni muzej, h) grad Schönbrunn, i) dvor cesarski na Dunaju, j) notranjščina stolnice sv. Štefana, k) dvorna knjižnica, l) zborovalnica poslanske zbornice.

3. Neue Wandbilder für den Geschichtsunterricht: a) Henrik Jasomirgott dobi v fevd vojvodino Avstrijsko, b) princ Evgen pred Belgradom, c) Radetzky v bitki pri Novari, d) Korošci se poklonijo vojvodu na Gosposvetskem polju 1335, e) vozovna ograja Husitov, f) Mark Avrel zapusti Vindobono.

4. Wandbilder zur österreichischen Geschichte (ed. Gerasch-Rusch); vseh 10 slik.

III. Prirodopisna zbirka.

Varuh: *Prof. Francišek Pengov.*

Zbirka se je pomnožila z naslednjimi predmeti:

A. Zoologija.

Nagačeni preparati: Divji kozel (gams), mlada lisica, planinski zajec, kuna-belica (biološka skupina); siva žolna (pivka), skobec, pri-tlikava papiga, čopasti in gozdni škrjanec, čopasti pondirek; ribe: linj, krap, lipan.

Zobovje: jamskega medveda, treh vrst somov iz terciarne dobe (Oxyrhina, Odontaspis, Carcharodon megalodon), bobrovo iz mostičarske dobe na ljubljanskem barju.

Alkoholni in formalinovi preparati: rečni piškur, črevo od beluge, morski konjiček, vodni zmaj, morski list, glinjek, jegulja; smokulja, belouška, živородna gaščERICA, urh, veliki pupek, zelena rega, mali pupek; *Mustellus laevis* (morski pes) z redilnim mešičkom; morsko uho, morska nožnica, užitna čančica, morski zajček, rjava brezzobka; rožnata vlasulja, drobnozrnati ježek, cevasti brizgač, zdrobljivi kačji rep, morski ježek; navadni samotarec v lupini morskega volka (murex), jastog, mali samotarec, rakovica *Pinnotheres pisum*, *Squilla* mantis, medvedji rak, granatni račič, morski pajek; *Caprella aequilibra*, *Artemia salina*, *Plumularia halecioides*, *Eudendrium ramosum*, *Lepas anatifera*, rdeča vetrnica (*Actinia equina*) na lupini morskega volka (murex).

Suhi preparati: Pomarančna morska zvezda, zobata gljivača, bradavičasta klasnjača, ploščnata piknjača.

Zbirka glavnih domačih in tujih metuljev v dveh škatlah.

B. Botanika.

1. Zbirka 50 domačih zdravilnih rastlin.
2. Zbirka 50 domačih strupenih rastlin.
3. Luffa-goba = *Luffa cylindrica* (Rubiaceae).

C. Mineralogija.

Zbirka glavnih rudnin in kamenin, ki se nahajajo v ruskem ozemlju, 150 komadov.

IV. Prirodoslovna zbirka.

Varuh: *Prof. dr. Ivan Knific.*

Zbirka se je pomnožila s temi-le učili:

Aparat za čiščenje živega srebra; posoda za izlitje živega srebra; avtomatična natega; preprosto Amperovo stojalo; Barlowsko kolesce; steklena doza za totalno refleksijo.

Prirodoslovna zbirka šteje: a) učil za fiziko: 278 aparatov v 370 komadih, 45 utenzilij in 7 stenskih slik; b) učil za kemijo: 49 številck v 240 komadih ter 80 kemikalij.

VIII.

Zrelostni izpiti.

Poročilo o pisemenih izpiti se je priobčilo v VIII. izvestju, str. 50. in 51. Ustni izpiti, ki jim je predsedoval vladni svetnik dr. Frančišek Detela, so se vršili od 5. do 9. julija. Izmed 30 abiturientov jih je dobilo izpričevalo zrelosti z odliko: 15; izpričevalo zrelosti (soglasno): 15.

Seznamek abiturientov, ki so bili aprobirani pri zrelostnem izpitu v poletnem roku 1912/13.

(Debeli tisk znači odličnjake.)

Št.	Ime	Rojstni kraj	Rojstno leto	Koliko let je štud. na gimn.	Bodoči poklic
1	Barle Jožef	Stranje pri Dobrniču	1893	8	bogoslovje
2	Dolar Anton	Trata	1894	8	bogoslovje
3	Dornik Ivan	Nevlje	1892	8	modroslovje
4	Dužnik Alojzij	Hrenovice	1893	8	eksportna akademija
5	Flajnik Peter	Hrast pri Vinici	1893	8	bogoslovje
6	Gostiša Vincencij	Ajdovec	1894	8	bogoslovje
7	Gruden Ivan	Idrija	1893	8	pravoznanstvo
8	Hostnik Anton	Podroje pri Šmartnem pri Litiji	1894	8	bogoslovje
9	Lužar Frančišek	Peč pri Polici	1892	8	bogoslovje
10	Meršolj Valentin	Radoljica	1894	8	zdravilstvo
11	Naglič Karol	Šmarca pri Homcu	1892	8	bogoslovje
12	Peček Alojzij	Rob	1892	8	bogoslovje
13	Peterlin Maks	Podboršt pri Komendi	1894	8	pravoznanstvo

Št.	Ime	Rojstni kraj	Rojstno leto	Koliko let je štud. na gimn.	Bodoči poklic
14	Pintar Janez	Sv. Duh pri Stari Loki	1895	8	bogoslovje
15	Pivek Ivan	Idrija	1895	8	bogoslovje
16	Plevnik Janez	Spodnji Kašelj pri D. M. v Polju	1893	8	vojaščina
17	Pogačar Valentin	Radoljica	1895	8	modroslov.
18	Potočnik Ciril	Žirovski vrh sv. Urbana pri Trati	1894	8	bogoslovje
19	Schrems Edmund	Crnac v Slavoniji	1893	8	poštarstvo
20	Stare Andrej	Sp. Senica pri Sori	1892	9	bogoslovje
21	Svetelj Blaž	Podgorje pri Kamniku	1893	8	modroslov.
22	Šuštar Frančišek	Kot pri Vodica	1893	8	bogoslovje
23	Terčelj Filip	Šturije	1892	8	bogoslovje
24	Urbanec Frančišek	Stara Fužina pri Srednji vasi v Bohinju	1892	8	bogoslovje
25	Urh Anton	Podlipa	1893	8	bogoslovje
26	Valjavec Frančišek	Leše	1892	8	bogoslovje
27	Vilhar Janez	Rakek pri Cirknici	1892	8	bogoslovje
28	Zor Vincencij	Vaše pri Preski	1892	8	bogoslovje
29	Zupanc Alojzij	Znojile pri Krki	1893	8	bogoslovje
30	Žužek Jožef	Podkraj pri Vel. Laščah	1893	8	bogoslovje

V poletnem roku 1913/14.

Za izpit se je oglasilo in dobilo dovoljenje vseh 24 učencev VIII. razreda. Pismeni izpiti so bili od 4. do 7. junija.

Kandidatom so se predložile sledeče naloge:

1. Iz grščine (dne 4. junija): Sofoklej, Kralj Edip, 774—812.
2. Iz nemščine (dne 5. junija) na izbiro:
 - a) Der Boden, worauf du stehst, mein Sohn, ist heilig; er ist geweiht durch deiner Väter Schweiß und Blut.
 - b) In bewegten Zeiten einen bedeutenden Mann zu haben ist ein großes Glück für eine Nation.
 - c) Schuld und Strafe Wallensteins.
3. Iz latinščine (dne 6. junija): Tacit. Dialog. 28.
4. Iz slovenščine (dne 7. junija) na izbiro:
 - a) Posamezniku ni nikomur dano, da bi prestvaril svet.
 - b) Važnost grške in rimske kulture.
 - c) Razvoj slovenskega romana.

IX.

Važnejši odloki višjih oblastev.

1. Z razpisom c. kr. dežel. šolskega sveta z dne 24. septembra 1913, št. 6143, se vzame na znanje poročilo strokovnega nadzornika prof. L. H. Pasdirka o nadzorovanju risarskega pouka v zavodu v šolskem letu 1912/13, o ugodnem stanju tega pouka in vestnem ter vnetem učnem delovanju strokovnega učitelja. Obenem se izreka priznanje strokovnemu učitelju risanja prof. Gašperju Porentu.

2. Z razpisom c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 22. oktobra 1913, št. 1163, se naroča pospeševanje govorne spretnosti v srednjih šolah.

3. Z razpisom c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 12. decembra 1913, št. 8099, se vzame z zadovoljstvom na znanje poročilo deželnega šolskega nadzornika, dvornega svetnika Franciška Hubada o nadzorovanju zavoda v mesecu novembru t. l.

4. Z razpisom c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 8. januarja 1914, št. 57.461 ex 1913, se podeljuje kn. šk. privatni gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano za stalno pravica javnosti kakor tudi pravica zrelostnih izpitov in izdajanja državnoveljavnih zrelostnih izpričeval.

5. Z razpisom c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 2. marca 1914, št. 1014, se učencem obisk kinematografičnih predstav, ki niso označene kot „učencem primerne“, brez izjeme najstrože prepoveduje.

6. Z razpisom c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 17. aprila 1914, št. 16.247, se imenuje prof. dr. Anton Breznik za člana delovnega odseka za slovensko narodno pesem.

X.

Kronika.

Šolsko leto 1913/14 se je pričelo dne 18. septembra s sv. mašo. Ponavljalni izpiti so bili dne 17. septembra.

Dne 19. septembra se je pričel šolski pouk.

Dne 4. oktobra je zavod obhajal god Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa. Učenci z učiteljskim zborom so se udeležili sv. maše, po kateri se je zapela cesarska pesem.

Dne 18. oktobra je zavod slavil stoletnico bitke pri Lipskem in zopetne združitve Kranjske z Avstrijo. Po sv. maši, ki jo je daroval rektor dr. Gnidovec, je bila slavnost v dvorani. Dr. Fr. Trdan je imel slavnostni govor, v katerem je opisoval velikansko borbo združenih narodov proti Napoleonu in posebe slaval hrabrost naših dedov v boju zoper Francoze. Govor je zaključil poudarjaje, da se pri nas sicer ne dviga spomenik iz granita kakor pri Lipskem, pač pa je v srcu slovenskega ljudstva postavljen spomenik hvaležnosti in spoštovanja za avstrijsko armado in slavno vladajočo habsburško hišo. — Sledil je slavospev „Kranjska zopet z Avstrijo“. (Besedilo zložil prof. dr. J. Debevec; za mešani zbor, baritonsolo in orkester uglasbil reg. chori Stanko Premrl), ki je pod vodstvom pevovodja V. Hybáška prav dobro uspel.

Dne 17. novembra je nadzoroval telovadni pouk strokovni nadzornik ravnatelj dr. Josip Tominšek.

Dne 6., 7., 14., 16. in 18. novembra je zavod nadzoroval c. kr. deželni šolski nadzornik, dvorni svetnik Frančišek Hubad.

Dne 19. novembra je bila spominska sv. maša za Njeno Veličanstvo pokojno cesarico Elizabeto.

Božične počitnice so trajale od 24. decembra do 4. januarja.

Dne 14. februarja se je zaključilo prvo polletje s sv. mašo in razdelitvijo polletnih izkazov.

Dne 15. februarja se je pričelo drugo polletje; šolski pouk se je pričel dne 18. februarja.

Velikonočne počitnice so trajale od 7. do 14. aprila.

Dne 12. maja je umrl učenec II.a razreda Janez Kljun na domu v Nemški vasi pri Ribnici. Rajnik je bil jako vesten in marljiv gojenec zavoda sv. Stanislava in je še v bolezni jako hrepenel po šoli. Dolgotrajno bolezen, ki se je pričela z vnetjem prsne mreže in nadaljevala

s počasnim hiranjem, je prebil deloma v zavodu, deloma v deželni bolnici v Ljubljani, slednjič pa pri svoji materi v rojstni hiši. Pokojni mladenič je v bolezni, kakor že preje v zdravih dneh, pogostokrat prejemal sv. obhajilo in je bil par dni pred smrtjo na posebno željo še sprejet v Marijino družbo. Umrl je kot kongreganist in popolno vdan v božjo voljo. Pogreba sta se udeležila dva zastopnika zavoda s tremi učenci. Dan po pogrebu je rektor dr. Gnidovec opravil za rajnkega črno peto sv. mašo; gojencem se je vrhutega priporočilo, naj tudi sv. obhajilo darujejo za pokojnega tovariša. Večna Luč naj Ti sveti, blagi mladenič!

Dne 16. maja so imeli učenci majniški izlet.

Binkoštna počitnice so trajale od 30. maja do 2. junija.

Dne 13. junija je zavod obhajal god prevzvišenega knezoškofa dr. Antona B. Jegliča.

Dne 3. julija je bilo zadušno opravilo za Njega c. in kr. Visokost pokojnega prestolonaslednika nadvojvoda Franca Ferdinanda in Njegovo presvetlo soprogo vojvodinjo Zofijo. V kapeli so se zbrali učenci z učiteljskim zborom. Katehet prof. dr. Kulovec je v genljivem nagovoru v kratkih potezah opisal vrline pokojnega prestolonaslednika, moža globoke vere in udanosti do sv. katoliške Cerkve; nato pa je opozoril na vestno dolžnost ljubiti domovino in udano spoštovati vladajočo vladarsko hišo. Slednjič je priporočal vsem, da naj se v molitvah spominjajo pokojnega prestolonaslednika, da naj pa tudi s podvojeno vnemo molijo za blagor slavno vladajočega cesarja Franca Jožefa. Sledila je slovesna črna sv. maša, ki jo je daroval rektor dr. Gnidovec.

Dne 4. julija se je zaključilo šolsko leto s sv. mašo in razdelitvijo letnih izpričeval.

XI.

Kako se je pospeševal telesni razvoj mladine.

Preteklo šolsko leto je bilo v zdravstvenem oziru za gojence zavoda splošno jako ugodno.

Primerna lega zavoda, svetli in zračni prostori popolnoma ustrezajo higijeničnim zahtevam. Učenci se ob raznih prilikah navajajo k temu, da bi znali ceniti zdravje. Tudi v tekočem letu se je mnogo storilo za negovanje zob.

Učenci so se mnogo gibali na prostem. Večinoma so trikrat na dan hodili na igrišče, redno trikrat na teden na izprehod.

Gojile so se pod nadzorstvom vzgojnega zavoda raznovrstne igre z ozirom na starost in učne oddelke. Iger so se udeleževali vsi učenci. Pozimi se je gojilo tudi sankanje.

Ob ugodnem vremenu se je vršila telovadba na prostem.

Med posameznimi učnimi urami so bili stalni odmori; ker traja dopoldanski glavni odmor dvajset minut, so prebili učenci večinoma tudi ta čas na igrišču.

Dobro je služila učencem tudi domača kopel.

Za bolnike se je posebno skrbelo v primernem bolniškem traktu.

XII.

Zahvala ravnateljstva.

Za knjižnice in zbirke so naklonili zavodu lepih darov: Prezvizišeni g. dr. Anton Bonaventura Jeglič, knezoškof ljubljanski; č. predstojništvo Uršulinskega samostana v Škofji Loki; g. J. Aljaž, kn. šk. duh. svetnik, župnik na Dovjem; g. J. Breitenberger, gimn. učitelj v zavodu sv. Stanislava; gosp. dr. I. Demšar, profesor v zavodu sv. Stanislava; g. J. Dolenc, kaplan v Trnovem; g. dr. Fr. Grivec, profesor bogoslovja v Ljubljani; g. dr. J. Gruden, kanonik v Ljubljani; g. V. Hybášek, pevodja v zavodu sv. Stanislava; g. A. pl. Kappus, župan v Kamni gorici; g. dr. I. Knific, kn. šk. duh. svetnik, profesor v zavodu sv. Stanislava; g. o. Veselko Kovač, misijonar na Kitajskem; g. A. Kržič, č. kanonik, profesor v p. v Ljubljani; g. J. Kržišnik, profesor v zavodu sv. Stanislava; g. Fr. Rajčevič, župnik v Lučinah; g. dr. A. Ratajec, profesor v zavodu sv. Stanislava; g. Fr. Reból, profesor v zavodu sv. Stanislava; g. Fr. Steržaj, župnik na Koprivniku; g. V. Steska, ravnatelj kn. šk. pisarne v Ljubljani; g. dr. Fr. Trdan, gimn. učitelj v zavodu sv. Stanislava.

Vsem tem gg. dobrotnikom in drugim, ki so se kakorkoli dobrohotno spomnili zavoda, izreka ravnateljstvo presrčno zahvalo. Bog povrni!

XIII.

Statistika učencev.

1. Število.	V razredu								Skupaj		
	I.		II.		III.	IV.	V.	VI.		VII.	VIII.
	a.	b.	a.	b.							
Koncem šolskega leta 1912/13 . . .	42	39	60	43	37	39	26	26	30	342	
Začetkom šolskega leta 1913/14 . . .	44	43	29	30	53	39	26	33	25	347	
Med šolskim letom vstopilo . . .	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	
Vseh skupaj torej sprejetih . . .	44	43	29	30	53	40	26	34	25	349	
Med njimi:											
na novo sprejetih, in sicer:											
iz nižjih razredov premeščenih	39	38	1	2	—	—	—	—	—	80	
repetentov	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	
zopet sprejetih, in sicer:											
iz nižjih razredov premeščenih	—	—	26	26	53	39	26	34	25	254	
repetentov	5	4	2	2	—	—	—	—	—	13	
Med šolskim letom jih je izostalo	—	1	2	—	1	—	1	1	—	7	
Število učencev koncem šolskega leta 1913/14	44	42	27	30	52	40	25	33	25	342	
Med njimi:											
javnih učencev	44	42	27	30	52	40	25	33	25	342	
privatistov	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2. Po rojstnem kraju.											
Iz župnije Št. Vid nad Ljubljano . . .	1	2	2	1	3	—	—	—	—	10	
S Kranjskega sicer	40	36	25	27	46	38	24	32	25	316	
S Štajerskega	1	2	—	1	3	2	—	1	—	10	
S Koroškega	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
S Primorskega	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Iz drugih avstrijskih kronovin . . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	
Iz Amerike	1	2	—	—	—	—	1	—	—	4	
Skupaj	44	42	27	30	52	40	25	33	25	342	
3 Po materinščini.											
Slovencev	43	42	27	30	52	40	25	33	25	341	
Nemcev	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Skupaj	44	42	27	30	52	40	25	33	25	342	
4. Po veri.											
Rimsko-katoliške veroizpovedi vsi	44	42	27	30	52	40	25	33	25	342	

	V razredu								Skupaj		
	I.		II.		III.	IV.	V.	VI.		VII.	VIII.
	a.	b.	a.	b.							
Torej je končni izid za šolsko leto 1912/13:											
Za vstop v naslednji višji razred je bilo (oziroma najvišji razred so dovršili):											
odlično sposobnih (z odličnim uspehom)	8	6	22	6	9	12	8	12	11	94	
sposobnih (z dobrim uspehom)	15	26	26	35	22	27	18	13	19	201	
vobče sposobnih	6	1	6	1	4	—	—	—	—	18	
nesposobnih (z nezadostnim uspehom)	13	6	5	1	2	—	—	1	—	28	
Brez razredbe jih je ostalo . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
Skupaj	42	39	60	43	37	39	26	26	30	342	
7. Udeležba pri pouku v neobveznih predmetih.											
Prostoročno risanje	44	42	27	30	52	40	—	—	—	235	
Telovadba	41	42	27	29	51	40	25	32	18	22	327
Italijanščina (I. tečaj)	—	—	—	—	—	20	1	4	—	—	25
" (II. ")	—	—	—	—	—	—	—	4	6	—	10
Francoščina (I. tečaj)	—	—	—	—	—	—	9	8	11	—	28
Petje (I., II. in III. tečaj)	44	42	27	30	26	11	5	20	9	4	218
Stenografija slovenska (I. tečaj)	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	19
" " (II. ")	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5
Stenografija nemška (I. tečaj)	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	10
" " (II. ")	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7
8. Ustanove.											
Število štipendistov	3	—	1	2	1	4	3	8	4	4	30
Skupni znesek ustanov K	530	—	175	292	118	1248	580	1727	1085	1092	6847

XIV.

Imenik učencev koncem šolskega leta 1913/14.

(Debeli tisk znači odličnjake.)

I. a razred.

Bernik Vincencij, Gorenja vas
pri Retečah pri Škofji Loki.

Blaznik Pavel, Škofja Loka.

Cedilnik Janez, Rodica pri Mengšu.

Cuderman Janez, Podgora pri Št.
Vidu nad Ljubljano.

Demšar Jožef, Ljubljana.

Filipič Jakob, Trata pri Škofji Loki.

Grohar Jožef, Zagorje ob Savi.

Habič Janez, Vrhnika.

Huth Franc, Mojstrana pri Dovjem.

Jauh Franc, Kokrica pri Predosljah.

Jeglič Franc, Begunje.

Jenko Jožef, Topolec pri Trnovem.

Kanc Alojzij, Ljubljana.

Knap Anton, Idrija.

Kovač Franc, Sp. Domžale.

Kramer Nikolaj, Škofja Loka.

Lah Jožef, Nasoviče pri Komendi.

Lamovšek Matija, Kostanjevica
pri Št. Rupertu.

Lavrenčič Jožef, Vrhpolje pri Vipavi.

Lesar Jožef, Hrovača pri Ribnici.

Logar Franc, Vrzdeneč pri Hor-
julu.

Malavašič Jožef, Glinice, Ljubljana.

Marko Konrad, Gries (Tirolsko).

Mrak Janez, Gorenja vas pri
Trati.

Novak Jurij, Tacen pri Šmartnem
pod Šmarno goro.

Ogoreutz Janez, Leoben (Štajersko).

Pance Vincencij, Glinice, Ljubljana.

Perme Janez, V. Kostrevnica pri
Šmartnem pri Litiji.

Poljanec Franc, Vincarje pri
Škofji Loki.

Rozman Janez, Sp. Lipnica pri Ra-
doljci.

Seljak Bogomir, Idrija.

Slapšak Julij, Leše pri Trziču.

Stanonik Jakob, Sestranska vas pri
Trati.

Stariha Matija, Calumet (Amerika).

Šparmblek Franc, D. Jezero pri
Cerknici.

Šuštersič Jožef, Črnivec pri Moš-
njah.

Tomšič Janez, Tacen pri Šmartnem
pod Šmarno goro.

Tušek Anton, Poljane.

Vavpetič Ladislav, Krško.

Werbole Rudolf, Izlake pri Čem-
šeniku.

Zorec Stanislav, Škofja Loka.

Žabkar Stanislav, Krško.

Žen Jožef, Češnjica pri Srednji vasi.
Žvan Jakob, Vrh pri Št. Rupertu.

I. b razred.

Bitenč Jožef, Dolnice pri Št. Vidu
nad Ljubljano.

Brandstätter Jakob, Forest City
(Amerika).

Clemente Avguštin, Ljubno.

Demšar Anton, Sestranska vas pri
Trati.

Dobovšek Stanko, Boštanj.

Eisselt Erik, Podpreska pri Dragi.

Glinšek Franc, Sv. Križ pri Kosta-
njevici.

Gruđnik Stanko, Blagovica.

Hostnik Janez, Šmartno pri Litiji.

Ilc Ivan, Dolenje Laze pri Ribnici.

Jurca Janez, Vrhnika.

Kavčič Florijan, Vojsko nad Idrijo.

Kolar Stanislav, Radgona (Šta-
jersko).

Končan Vinko, Domžale.
Koporc Srečko, Dobrnič.
Kovačik Bogomil, Mokronog.
Krmelj Lavrencij, Sv. Lenard nad Škofjo Loko.

Levec Franc, Zagorje ob Savi.
Magister Jožef, Vižmarje pri Št. Vidu nad Ljubljano.

Mali Filip, Tržič.

Medja Franc, Želeče pri Bledu.
Merzel Miroslav, Studenec pri Igu.
Meršnik Viktor, Opatija (Istra).
Nachtigal Franc, Tacen pri Šmartnem pod Šmarno goro.

Oblak Jakob, Hotavljje pri Trati.
Osredkar Franc, Dolenja Dobrava pri Trati.

Pavlin Josip, Kremenca pri Sv. Vidu nad Cerknico.

Pirman Franc, Windber Pa., Amerika.

Porenta Jožef, Srednje Bitnje pri Šmartinu pri Kranju.

Potočnik Peter, Žirovski vrh sv. Urbana pri Trati.

Rožman Ivan, Ljubljana.

Stare Alojzij, Trboje pri Smledniku.

Strnad Josip, Kranj.

Šuštar Franc, Grmada pri Dobrniču.

Tancar Vinko, Jesenice.

Trojar Franc, Jesenice.

Vadnjal Adolf, Zagorje pri Št. Petru na Krasu.

Weingerl Stanko, Zgornja Kórena pri Sv. Barbari pri Mariboru (Štajersko).

Widmayer Franc, Lož.

Zrnec Anton, Vevče pri D. M. v Polju.

Žerovc Frančišek, Mlino pri Bledu.

Žibert Jožef, Suha pri Predosljah.

II. a razred.

Bartol Friderik, Jelovec pri Sodražici.

Cedilnik Ivan, Ljubljana.

Čampa Alojzij, Velike Poljane.

Čebulj Jožef, Jesenice.

Debevec Leopold, Borovnica.

Drnovšek Frančišek, Sv. Urh pri Zagorju ob Savi.

Erzar Matija, Poženik pri Cerkljah pri Kranju.

Gabrovšek Frančišek, Medno pri Št. Vidu nad Ljubljano.

Hafner Franc, Kropa.

Justin Pavel, Kamnik.

Kozelj Alojzij, Grad-Bled.

Lavrič Aleksander, Nova vas pri Blokah.

Pečnik Janez, Bodovlje pri Škofji Loki.

Prus Nikolaj, Krmačina pri Metliki.
Remškar Frančišek, Brezje pri Čemšeniku.

Semič Bogomir, Žapuže pri Šturiji.

Sladič Ivan, Zabrdje pri Mirni.

Stare Anton, Hrastje pri Št. Juriju pri Kranju.

Šabec Avguštin, Idrija.

Šarabon Alojzij, Tržič.

Turk Adolf, Zamostec pri Sodražici.

Vilhar Albin, Postojna.

Voljč Ivan, Vrhnika.

Zgaga Frančišek, Bitnje pri Bohinjski Bistrici.

Zupan Franc, Bohinjska Bela.

Žabkar Albin, Krško.

Železnik Frančišek, Podgora pri Št. Vidu nad Ljubljano.

II. b razred.

Bizjak Franc, Dolenja Dobrava pri Trati.

Bohinec Jožef, Zalog pri Cerkljah (Gorenjsko).

Cvetko Pavel, Selo pri Ihanu.

Debeljak Franc, Škofja Loka.

Fister Franc, Brda pri Radovljici.

Golec Jožef, Polje pri Podčetrtku (Štajersko).

Gričar Jožef, Sv. Lenart pri Trbovljah.

Heferle Henrik, Mokronog.
 Janhar Franc, Podreče pri Mavčičah.
 Jeršič Bogomir, Rovte pri Logatcu.
 Košir Ivan, Škofja Loka.
 Kožman Viktor, Malo Polje pri Colu.
 Kralj Anton, Zagorica, Dobropolje.
 Kristanc Leon, Srednja vas pri Senčurju.
 Letnar Franc, Novi trg pri Kamniku.
Miklavčič Maks, Dolenje Ravni pri Poljanah, Gorenjsko.
 Pečar Janez, Zasip pri Bledu.
 Perovšek Martin, Šmarije.
 Potočnik Franc, Hotavlje pri Trati.

Prodnik Janez, Kregarjevo pri Stranjah.
 Rant Alojzij, Reteče pri Škofji Loki.
 Selan Valentin, Trata pri Velesovem.
 Sever Alojzij, Stari dvor pri Stari Loki.
 Strnad Rudolf, Kranj.
 Šparovic Leopold, Planina pri Rakeku.
 Tomažin Jožef, Dunaj.
Tomc Matija, Kapljišče pri Podzemelju pri Metliki.
 Vehovec Franc, Voklo pri Senčurju.
Vodnik Anton, Podutik pri Št. Vidu nad Ljubljano.
 Žgank Jožef, Sv. Peter v Savinjski dolini (Štajersko).

III. razred.

Arkar Jožef, Trebča vas pri Žužemberku.
 Balanč Frančišek, Knapi pri Bukovščici.
 Baš Jožef, Dolnice pri Št. Vidu nad Ljubljano.
 Bergant Mavricij, Krasce pri Moravčah.
 Breznik Frančišek, Raholče pri Lukovici.
Briški Alojzij, Zgornja Žaga pri Fari pri Kostelu.
 Čegnar Anton, Jesenice.
Čemažar Frančišek, Ravni pri Sv. Lenartu nad Škofjo Loko.
 Drolc Jožef, Jesenovo pri Čemšeniku.
 Erjavec Ciril, Črnuče.
Hočevar Anton, Ambrus.
Hvastija Frančišek, Savlje pri Ježici.
Hvastija Ivan, Medvode pri Preski.
 Ilovar Anton, Ustje pri Šmartnem pri Litiji.
 Jeras Janez, Šmartno nad Kamnikom.
 Jerina Ciril, Sinja gorica pri Vrhniku.

Koman Leopold, Dravlje pri Št. Vidu nad Ljubljano.
 Koselj Jakob, Smokuč pri Breznici.
Kovačič Jožef, Martinja vas pri Mokronogu.
 Kozjek Anton, Moste pri Breznici.
Kranjc Mirko, Borovnica.
 Križman Andrej, Mlaka pri Komendi.
 Kunc Frančišek, Rovte pri Logatcu.
 Langus Jožef, Peračica pri Lešah pri Trziču.
 Lavrenčič Frančišek, Vrhpolje pri Vipavi.
Lavrič Janez, Sodražica.
 Lesar Anton, Sušje pri Ribnici.
 Lesar Jožef, Gorenja vas pri Ribnici.
 Lončar Janez, Horjul.
Mali Albin, Trzič.
 Markež Frančišek, Jesenice.
 Mav Alojzij, Groblje pri Mengšu.
 Merše Frančišek, Moste pri Komendi.
 Missia Jožef, Mota pri Kapeli (Štajersko).
Mlaker Jožef, Kozarišče pri Starem trgu.
 Mlinar Jakob, Stara vas pri Žireh.
 Oblak Janez, Jama pri Mavčičah.

Pegan Vladislav, Celje (Štajersko).
Pirnat Dominik, Brnica pri Dolu
(Štajersko).
Plestenjak Janez, Sv. Barbara pri
Škofji Loki.
Pogačnik Anton, Kamna gorica.
Polenšek Rok, Podgora pri Št. Vidu
nad Ljubljano.
Poljanec Jožef, Bučka.
Pretnar Jožef, Rečica pri Bledu.

Prijatelj Jožef, Vinice pri Sodražici.
Rott Jožef, Dol pri Ljubljani.
Rožnik Viktor, Nova vas pri Viču.
Stanovnik Aleš, Horjul.
Sušnik Avgust, Škofja Loka.
Šoklič Valentin, Bohinjska Bela.
Štupar Jožef, Benečija pri Trebnjem.
Tomazič Frančišek, Moste pri
Ljubljani.

IV. razred.

Arko Jožef, Otavice pri Ribnici.
Bernot Ciril, Hrib pri Hinjah.
Cadež Ivan, Delnice pri Poljanah
nad Škofjo Loko.
Demšar Janko, Sestranska vas pri
Trati.
Erštè Leopold, Dol. Medvedje selo
pri Trebnjem.
Ferjančič Edvard, Vipava.
Garin Ivan, Laze pri Borovnici.
Hočevar Anton, Velike Lašče.
Kalan Andrej, Cerklje na Gorenj-
skem.
Kalan Janez, Stara Loka.
Kočevar Frančišek, Podlož pri Ložu.
Košiček Jožef, Žužemberk.
Kraljič Ivan, Studenec pri Igu.
Krek Mihael, Leskovica.
Lavrič Božidar, Nova vas pri Ra-
keku.
Lavrič Josip, Nova vas pri Rakeku.
Magušar Valentin, Kropa.
Mencinger Franc, Gradec (Štajer-
sko).
Mežan Ivan, Spodnji Bernik pri
Cerkljah.
Mihevc Josip, Dolenji Logatec.
Mrak Anton, Log pri Škofji Loki.

Novak Franc, Vevče pri D. M. v
Polju.
Oblak Otmar, Vrhnika.
Oman Peter, Žabnica.
Oražem Jožef, Globel pri So-
dražici.
Pavlovčič Jakob, Igavas pri Starem
trgu.
Perjatelj Josip, Škrajnek pri Velikih
Poljanah pri Ribnici.
Premru Ivan, Vrhpolje pri Vipavi.
Presiček Jožef, Zdole pri Vidmu
(Štajersko).
Raznožnik Janko, Lesce
Rozman Alojzij, Sekoliči pri Su-
horju.
Sevnik Franc, Št. Jurij pri Šmarijah.
Skvarča Ludovik, Slavina.
Slabe Frančišek, Vipava.
Škerjanec Jernej, Volčji potok pri
Radomljah.
Volk Alojzij, Kostel.
Vončina Emil Franc, Jesenice.
Zalokar Jožef, Rečica pri Bledu.
Zorec Adolf, Škofja Loka.
Žagar Martin, Spodnje Gameljne
pri Šmartnem pod Šmarno goro.

V. razred.

Blažič Frančišek, Žužemberk.
Čampa Matija, Slatnik pri Ribnici.
Gerčar Feliks, Cvibelj pri Žužem-
berku.
Gornik Frančišek, Grabrovec pri
Metliki.

Huč Alojzij, Gorenje Ponikve pri
Trebnjem.
Jenčič Frančišek, Podgorje pri
Kamniku.
Jenko Mihael, Zgornji Bernik pri
Cerkljah.

Jereb Jakob, Spodnji Bernik pri Cerkljah.

Kandare Ivan, Dane pri Starem trgu pri Ložu.

Kastelic Josip, Šmihel pri Žužemberku.

Legan Ivan, Gradenc pri Hinjah. Lovšin Josip, Ribnica.

Mauer Andrej, Postojna.

Oblak Francišek, Borovnica.

Oblak Ivan, Zgornji Bernik pri Cerkljah.

Oražem Ivan, Nemška vas pri Ribnici.

Pirnat Alojzij, Zales pri Sv. Trojici.

Sever Ivan, Ježica pri Ljubljani.

Simončič Pavel, Breg pri Šmartnem pri Litiji.

Sirnik Pavel, Zgornji Kašelj pri D. M. v Polju.

Stanko Jurij, Pittsburg v Ameriki.

Stanonik Anton, Sestranska vas pri Trati.

Štrukelj Alojzij, Štrukljeva vas pri Št. Vidu nad Cerknico.

Urbanija Anton, Podbrdo pri Moravčah.

Žagar Ivan, Hruševje pri Hrenovicah.

VI. razred.

Arko Jožef, Bukovica pri Ribnici. Božič Leopold, Idrija.

Čepon Anton, Horjulj.

Gorše Ivan, Vaše pri Preski.

Guzelj Vladimir Jožef, Škofja Loka.

Hribar Franc, Liplje pri Zg. Tuhinju.

Jerman Anton, Krka pri Šmihelu pri Novem mestu.

Kastelic Francišek, Metnaj pri Zatičini.

Kastelic Ivan, Vel. Pece pri Št. Vidu pri Zatičini.

Kočevar Stefan, Stranska vas pri Semiču.

Koželj Jožef, Laniše pri Tunicah.

Likar Ludovik, Vojsko.

Lipovšek Ivan, Krašnja.

Lukec Gabriel, Sp. Kašelj pri D. M. v Polju.

Magajna Peter, Gorenje pri Studenem.

Marinko Ivan, Vnanje Gorice pri Brezovici.

Nadrah Ignacij, Mrzlo polje pri Zatičini.

Perko Viktor, Podnart.

Počkaj Jakob, Veliko Ubeljsko pri Postojni.

Poje Anton, Zg. Čačič pri Osilnici.

Poje Stanislav, Vrhnika pri Ložu.

Puš Ludovik, Vel. Češnjice pri Št. Vidu pri Zatičini.

Raztresen Janez, Butanjeva pri Št. Joštu nad Vrhniko.

Rotar Stanislav, Šmartno pod Šmarno goro.

Savinšek Jakob, Gornji grad (Štajersko).

Strah Jožef, Velike Lašče.

Šali Andrej, Češča vas pri Prečini.

Šifrar Andrej, Praprotno pri Selcih.

Šivavec Vincencij, Strmec pri Dolah pri Litiji.

Trampuš Rafael, Seničica pri Preski.

Varl Valentin, Kamna gorica.

Vidmar Peter, Vrtača pri Semiču.

Zupanc Francišek Jožef, Ljubljana.

VII. razred.

Benčina Franc, Ravne pri Blokah.

Bidovec Valentin, Zalog pri Goricah.

Cerar Ivan, Dob pri Domžalah.

Gašperšič Jožef, Kropa.

Gerčar Jožef, Cvibel pri Žužemberku.

Grat Mihael, Dragomelj pri Št. Jakobu ob Savi.
Hladnik Anton, Zg. Kašelj pri D. M. v Polju.
Klinar Francišek, Javornik.
Končan Anton, Domžale.
Kranjc Francišek, Stara vas pri Postojni.
Lesar Janez, Gorenja vas pri Ribnici.
Moder Anton, Videm pri Dolu.
Mrhar Francišek, Žlebič pri Ribnici.
Oblak Gabriel, Vrhnika.
Pelè Jožef, Vrhpolje pri Moravčah.

Perne Jožef, Povlje pri Trsteniku.
Peterlin Alb., Preserje pri Homcu.
Potočnik Jakob, Sv. Lenart.
Rode Francišek, Žiče pri Rovih.
Škedelj Francišek, Vrbovce pri Št. Jerneju.
Triller Janez, Virmaše pri Škofji Loki.
Ude Alojzij, Križe pri Trziču.
Vadnjal Janez, Hrenovice.
Verbič Francišek, Vrhnika.
Zor Janez, Skaručina pri Vodica.

VIII. razred.

Belec Francišek, Glinica pri Št. Vidu nad Ljubljano.
Dolničar Vinko, Sred. Gameljne pri Šmartnem pod Šmarno goro.
Dovč Janez, Stožice pri Ježici.
Gnidovec Albin, Veliki Lipovec pri Ajdovcu.
Gornik Anton, Gora pri Sodražici.
Govekar Leopold, Smlednik.
Hrastelj Franc, Zagorje ob Savi.
Kern Franc, Praprotna Polica pri Velesovem.
Koder Feliks, Preska.
Korbar Franc, Klanec pri Komeni.
Kvas Franc, Zalog pri Cerkljah.

Lovšin Vinko, Jurjevica pri Ribnici.
Milavec Ciril, Jakovica pri Planini.
Morel Rafael, Mala Pristava pri Nadanjem selu.
Pirnat Franc, Verd pri Vrhniki.
Podbregar Pavel, Podbreg pri Spodnjem Tuhinju.
Presetnik Franc, Kleče pri Ježici.
Radoš Martin, Radoši pri Radovici.
Semič Ivan, Šturija.
Sever Friderik, Škofja Loka.
Šoklič Jakob, Mlino, Bled.
Šolar Valentin, Kropa.
Udir Jožef, Besnica.
Vilfan Janez, Utik pri Vodica.

XV.

Naznanilo o začetku šolskega leta 1914/15.

Za prihodnje šolsko leto se bodo učenci vpisovali dne 17. septembra. Istega dne se bodo vršili ponavljavni izpiti.

Ravnateljstvo.

